

Ontwerpbesluit Lauwersmeer

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

Het besluit tot aanwijzing van het gebied **Lauwersmeer** als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 24 maart 2000 (N/2000/304; Stcrt. 2000, nr. 65) wordt als volgt gewijzigd:

- a. het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A021	Roerdomp
A034	Lepelaar
A037	Kleine zwaan
A038	Wilde zwaan
A042	Dwerggans
A045	Brandgans
A068	Nonnetje
A075	Zeearend
A081	Bruine kiekendief
A084	Grauwe kiekendief
A119	Porseleinhoen
A132	Kluut
A140	Goudplevier
A151	Kemphaan
A190	Reuzenster
A194	Noordse stern
A222	Velduil
A272	Blauwborst

- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A005	Fuut
A017	Aalscholver
A041	Kolgans

A043	Grauwe gans
A048	Bergeend
A050	Smient
A051	Krakeend
A052	Wintertaling
A053	Wilde eend
A054	Pijlstaart
A056	Slobeend
A059	Tafeleend
A061	Kuifeend
A067	Brilduiker
A125	Meerkoet
A137	Bontbekplevier
A156	Grutto
A160	Wulp
A161	Zwarte ruiter
A275	Paapje
A292	Snor
A295	Rietzanger

- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Lauwersmeer**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de terinzagelegging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Lauwersmeer bij de wijziging van besluit N/2000/304 inhoudende de aanwijzing van Lauwersmeer als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het besluit tot de aanwijzing van Lauwersmeer als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Aan het gebied worden, als Natura 2000-gebied Lauwersmeer, instandhoudingsdoelstellingen toegekend.

Artikel 1 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en is in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De aanwijzing als Wetland die indertijd middels hetzelfde besluit als de aanwijzing onder de Vogelrichtlijn is geschied, wordt door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 2 van het besluit wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. De term Natura 2000-gebied wordt gereserveerd voor het totaal van de aangewezen gebieden inclusief de daaraan toegekende instandhoudingsdoelstellingen. Deze doelstellingen hebben betrekking op de in artikel 1 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen worden vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. De instandhoudingsdoelstellingen staan in deze Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een vernieuwde gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van de vogelsoorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de betreffende instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor soorten is het leefgebied bepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van

“behoud” of “uitbreiding” van omvang leefgebied en van “behoud” of “verbetering” van kwaliteit van leefgebied.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting twee bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, en van toewijzing van instandhoudingsdoelstellingen.

2. AANWIJZING VOGELRICHTLIJN

Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/304) onder de naam “Lauwersmeer” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802012. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit N/2000/304 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit het Vogelrichtlijnbesluit overgenomen tekstdelen zijn in deze Nota van toelichting cursief gezet¹.

Naast mogelijke grenswijzigingen kan er ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in hoofdstuk 4 en bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Dit Vogelrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Lauwersmeer (landelijk gebiedsnummer 8).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)². Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)³.

Het Natura 2000-gebied Lauwersmeer ligt in de provincies Fryslân en Groningen en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Dongeradeel, Kollumerland en Nieuwkruisland, De Marne en Zuidhorn.

---

¹ De afkorting sbz (“speciale beschermingszone”) en de aanduiding “beschermingszone” zijn hierin vervangen door de term “Vogelrichtlijngebied”.

² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2.1 Beschermden natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁴, voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied. Het gedeelte buiten het Natura 2000-gebied Lauwersmeer behoudt de status als beschermd natuurmonument.

Het beschermd natuurmonument Lauwersmeer is aangewezen op 7 juli 1994 (NBLF 94-6794; Stcrt. 1994, nr. 166).

Het staatsnatuurmonument Lauwersmeer is aangewezen op 7 juli 1994 (NBLF 94-6768; Stcrt. 1994, nr. 166).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het huidige Lauwersmeer ligt op de plaats van de voormalige monding van het riviertje de Lauwers, de grensrivier tussen Groningen en Friesland. In 1280 overstromden grote delen van Noord-Nederland tijdens een stormvloed, waarbij de Lauwerszee is ontstaan. Dit estuarium, de monding van enkele riviertjes in de Waddenzee, is in de eeuwen daarna door opeenvolgende bedijkingen verkleind. In 1969 is de toenmalige Lauwerszee door een dijk afgesneden van de Waddenzee en daarmee van getijdenwerking. Na de afsluiting ontwikkelde zich in het Lauwersmeer aanvankelijk een zoute pioniervegetatie, gevolgd door grazige vegetaties van brak tot zoet milieu. Het gebied is wijds door het vlakke, open landschap en bestaat tegenwoordig uit een gedeelte land en open water. Dat laatste wordt gevormd door een systeem van geulen, prielen, slikken en zandplaten en landaanwinningswerken. Het landdeel is een grootschalig gebied met een gering reliëf. De voormalige kwelders zijn in de eerste helft van de jaren zeventig ontgonnen, waarbij grote delen zijn begreppeld, gedraineerd, bekaad en in het zuiden in landbouwkundig gebruik zijn genomen. Binnen het Natura 2000-gebied bestaan kwelders en platen nu uit moerassen, ruige graslanden en rietruigten die zich plaatselijk ontwikkelen richting struweel en bos. Er zijn op natte duinvallei en duingrasland lijkende vegetaties aanwezig. De huidige natuurwaarden zijn ontstaan door spontane ontwikkeling onder invloed van processen als overstroming, ontzilting en vegetatiesuccessie.

Het gebied vormt een belangrijk onderdeel van de Fries/Groninger boezem en speelt een cruciale rol in de regionale waterhuishouding. Doordat het water, als gevolg van hoge waterstanden op de Waddenzee, niet altijd geloosd kan worden, treden regelmatig sterke schommelingen van de waterstand op.

---

⁴ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermden natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Lauwersmeer behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren en Moerassen".

Het Lauwersmeer is aangewezen als Vogelrichtlijngebied onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen en graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, ruigebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2)⁵. De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat, in samenhang met Vogelrichtlijngebied Waddenzee, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten. Het onderhavige gebied is tevens aangewezen als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventionie vanwege het voorkomen van belangrijke aantallen watervogels (criterium 6)⁶.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Lauwersmeer is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het betreft het natuurgebied in de ingepolderde Lauwerszee ten westen en zuiden van de Marneweg (N361) en ten noorden van de Kwelderweg. Ook de Bantpolder (ten westen van de N361) en de polder Ezumakeeg maken onderdeel uit van het aangewezen gebied.

Het Natura 2000-gebied Lauwersmeer (alleen Vogelrichtlijngebied) beslaat een oppervlakte van ongeveer 5.760 ha. Met uitzondering van het Ballastplaatbos (ten zuiden van Lauwersoog) maakt het (voormalige) beschermd natuurmonument Lauwersmeer deel uit van het Natura 2000-gebied (5.360 ha). Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen de bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura

⁵ Biotoopbeschrijvingen van de soorten zijn opgenomen in bijlage A.

⁶ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

Met betrekking tot het grensverloop langs de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in dit gebied: De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.

Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) zal het definitieve aanwijzingsbesluit voor wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als belemmerd worden ingeschreven. Kadastrale percelen die over een breedte van minder dan 5 meter overlappen met het aangewezen gebied worden geacht daarvan geen deel uit te maken. Dit betekent dat bij de definitieve aanwijzing aldaar de kadastrale lijn zal worden aangehouden. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de kadastrale lijn een betrouwbare grens vormt tussen verschillende terreintypen voortkomend uit verschillen in grondgebruik (bijvoorbeeld een wegberm langs een graslandperceel).

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Vogelrichtlijngebied. Paragraaf 4.2.1 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde vogelsoorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

- A021** Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
- A034** Lepelaar (*Platalea leucorodia*)
- A037** Kleine zwaan (*Cygnus columbianus*)
- A038** Wilde zwaan (*Cygnus cygnus*)
- A042** Dwerggans (*Anser erythropus*)
- A045** Brandgans (*Branta leucopsis*)
- A068** Nonnetje (*Mergus albellus*)
- A075** Zeearend (*Haliaeetus albicilla*)
- A081** Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*)
- A084** Grauwe kiekendief (*Circus pygargus*)
- A119** Porseleinhoen (*Porzana porzana*)
- A132** Kluut (*Recurvirostra avosetta*)
- A140** Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)
- A151** Kemphaan (*Philomachus pugnax*)
- A190** Reuzenster (*Sterna caspia*)
- A194** Noordse stern (*Sterna paradisaea*)
- A222** Velduil (*Asio flammeus*)
- A272** Blauwborst (*Luscinia svecica*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

- A005** Fuut (*Podiceps cristatus*)
- A017** Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)
- A041** Kolgans (*Anser albifrons*)
- A043** Grauwe gans (*Anser anser*)
- A048** Bergeend (*Tadorna tadorna*)
- A050** Smient (*Anas penelope*)
- A051** Krakeend (*Anas strepera*)
- A052** Wintertaling (*Anas crecca*)
- A053** Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)
- A054** Pijlstaart (*Anas acuta*)
- A056** Slobeend (*Anas clypeata*)
- A059** Tafeleend (*Aythya ferina*)

- A061** Kuifeend (*Aythya fuligula*)
- A067** Brilduiker (*Bucephala clangula*)
- A125** Meerkoet (*Fulica atra*)
- A137** Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)
- A156** Grutto (*Limosa limosa*)
- A160** Wulp (*Numenius arquata*)
- A161** Zwarte ruiters (*Tringa erythropus*)
- A275** Paapje (*Saxicola rubetra*)
- A292** Snor (*Locustella luscinioides*)
- A295** Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd. Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen⁷ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006). In bijlage B.2 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per vogelsoort.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 Roerdomp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting De roerdomp is pas vanaf midden jaren negentig een regelmatige broedvogel van de rietmoerassen. De populatie is echter flink gegroeid tot een (voorlopig) maximum van 13 paren in 2002. Het is daarmee de belangrijkste populatie in het noorden van het land en één van de belangrijkste van Nederland. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten doel gesteld omdat in het gebied weinig ruimte is voor uitbreiding van het leefgebied (uitgestrekte rietvelden). Het Lauwersmeer vormt voor de soort wel een belangrijke stapsteen tussen het laagveengebied en de Waddeneilanden.

⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting In 1969, direct na de afsluiting van de Lauwerszee, vestigden de eerste bruine kiekendieven zich in het gebied. Het aantal broedparen in de rietmoerassen en rietruigten nam vervolgens sterk toe tot een maximum van 90 paren in 1983. Door de ontginning en vegetatiesuccessie is sedertdien het aantal weer gestaag afgenomen. Vanaf halverwege jaren negentig schommelt het aantal broedparen rond de 20. Dit komt overeen met de omvang van een sleutelpopulatie. Gezien de landelijke gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A084 Grauwe kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 7 paren.

Toelichting Sedert begin jaren zeventig is de grauwe kiekendief een regelmatige broedvogel van open rietruigten en akkerbouwpercelen. Het laatste decennium schommelt de stand tussen de 3 en 7 paren. Maximaal werden 7 paren vastgesteld (1992, 1995, 1997, 2000). Het Lauwersmeer is het enige Natura 2000-gebied waar de soort voorkomt. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding van de populatie op het niveau van het getelde maximum ten doel gesteld. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in Noord-Groningen ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.

Toelichting Sinds de afsluiting is het porseleinhoen 15 jaar lang een regelmatige, doch schaarse, broedvogel met doorgaans slechts enkele paartjes in rietmoerassen en in het voorjaar in geïnundeerde graslanden (mei-juni) (maximaal 10 paren in 1980). Van 1985 tot en met 1992 ontbrak de soort, om vervolgens na de hervestiging in 1993, een snelle opmars te maken tot een (voorlopig) maximum van 19 paren in 2000. Het is daarmee de belangrijkste broedplaats in Noord-Nederland geworden. Als doel is gesteld behoud van het leefgebied met een draagkracht voor tenminste 15 paren in gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in het Friese Merengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 110 paren.

Toelichting De kluut is van oudsher een talrijke broedvogel op de kwelders van het Lauwersmeer. Na de afsluiting bleef het aantal paren aanvankelijk op een hoog niveau met een maximum van 790 paren in 1972. Vervolgens schommelde het aantal paren tussen de 350 en 550, om vervolgens na 1985 af te nemen tot het huidige niveau van circa 100 paren. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A137 Bontbekplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 4 paren.

Toelichting In de periode 1999-2003 telde de populatie bontbekplevieren jaarlijks tussen de 0 en 9 paren. Na de afsluiting in 1969 heeft zich tijdelijk een sterke toename van de broedgelegenheid voorgedaan. De huidige situatie is echter gelijk aan de situatie voor de afsluiting. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in het oostelijk Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A151 Kempmaan

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting De populatieontwikkeling is na de afsluiting sterk toegenomen tot een maximaal niveau van 400 paren in 1983. Op dat moment broedde één derde van de Nederlandse populatie in het Lauwersmeer. Daarna nam de populatie weer snel af, waarbij het aantal paren sedert 1996 (2 paren) onder het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie kwam te liggen. In de periode van 1999-2003 waren er gemiddeld 6 paren aanwezig. Het Lauwersmeer is nog steeds één van de meest kansrijke gebieden voor deze soort. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan voldoende draagdracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A194 Noordse stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting De noordse stern is van oudsher een regelmatige broedvogel op de kwelders van het Lauwersmeer. Na de afsluiting bleef het aantal paren, dat broedde op geschikte broedplaatsen in de vorm van schaars begroeide platen of oeverranden, aanvankelijk op het hoge niveau van circa 100 paren (maximaal 150-175 in 1978). Vanaf 1993 trad een snelle afname op tot het huidige niveau van 1-17 paren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht van de Fries-Groningse kwelders ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A222 Velduil

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1 broedpaar.

Toelichting Het Lauwersmeer is één van de weinige gebieden op het vaste land met voldoende draagkracht voor broedende velduilen. Al zeer snel na de afsluiting vestigden zich velduilen. Zo werden in 1970 al 13 paren geteld. Sedertdien fluctueren de aantallen tussen 0 en 18. Het laatste jaar met een flink aantal paren was 1992 (13 paren). Daarna werden ze slechts in drie jaren aangetroffen, steeds met 1 paar: 1993, 2002 en 2003. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten doel gesteld, gezien het spaarzame optreden in het

gebied. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in het Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A272 Blauwborst

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting De blauwborst vestigde zich pas in 1983 in het Lauwersmeer. Daarna nam de populatie in de rietmoerassen en rietruigtes sterk toe en het aantal paren ligt sedert 1997 ruim boven de 100 (het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie): in 1997 125 paren en in 2002 122 paren. Het is daarmee de belangrijkste sleutelpopulatie van het noorden van Nederland. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A275 Paapje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting Sedert de afsluiting is het paapje aanvankelijk een zeer schaarse, onregelmatige broedvogel. Vanaf halverwege jaren tachtig werd het een regelmatige broedvogel van vochtige ruige graslanden. Het aantal paren fluctueerde in het laatste decennium tussen de 7 en 17 paren. Hoewel klein van omvang is het één van de weinige lokale populaties die niet sterk achteruit gaat. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt bij aan de landelijke instandhouding.

A292 Snor

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.

Toelichting Volgend op het ontstaan van uitgestrekte rietmoerassen na de afsluiting heeft de snor zich gevestigd. In de periode 1999-2003 werden jaarlijks 19-28 paren geteld. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt bij aan de instandhouding op landelijk niveau.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een sleutelpopulatie van ten minste 1.900 paren.

Toelichting Volgend op het ontstaan van uitgestrekte rietmoerassen en rietruigtes is de rietzanger geleidelijk een zeer talrijke broedvogel geworden in dit gebied. In 1997 werd het aantal paren geschat op 2.500, meer dan 10% van de Nederlandse populatie. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 1.900. Het is daarmee één van de belangrijkste broedgebieden in Nederland. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn in de eerste helft van de jaren negentig sterk toegenomen, daarna weer afgenomen, maar nog steeds hoger dan in de jaren tachtig. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is vooral gebaseerd op verslechterde voedselsituatie voor viseters in het IJsselmeer.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver met name een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren, maar blijven min of meer stabiel. Handhaving van de huidige situatie is voldoende gezien de gunstige landelijke staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert als foerageergebied één van de grootste bijdragen in Nederland. Het aantalsverloop vertoont een positieve trend. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 140 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zwanen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaapplaatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Het Lauwersmeer is één van de eerste gebieden waar de kleine zwanen in het najaar verschijnen en levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000-netwerk. Het aantalsverloop vertoont een negatieve trend, deze is significant ondanks fluctuaties. Vanwege de vermoedelijk natuurlijke oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is geen herstelopgave van toepassing.

A038 Wilde zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wilde zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Het Lauwersmeer levert als foerageergebied na de Uiterwaarden IJssel en de

Oostvaardersplassen de grootste bijdrage binnen het Natura 2000-netwerk. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende, want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gebaseerd op een minder gunstig toekomstbeeld, op grond van klimaatveranderingen en extensivering van landbouw: factoren die buiten het Lauwersmeergebied spelen.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 190 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Het aantalsverloop vertoont een positieve tendens met fluctuaties. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A042 Dwerggans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen dwergganzen zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als slaap- en rustplaats (in Ezumakeeg). In de Bantpolder en op de kwelder bij Paesens (Waddenzee) wordt soms gevoerageerd. Handhaving van de huidige situatie is voldoende omdat de omstandigheden in Nederland niet als knelpunt worden aangemerkt.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grauwe ganzen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Anders dan in de meeste andere gebieden zijn aantallen sinds midden jaren tachtig afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende gezien de gunstige landelijke staat van instandhouding.

A045 Brandgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen brandganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Het aantalsverloop vertoont een positieve tendens met sterke fluctuaties. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A048 Bergeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 480 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de bergeend met name een functie als foerageergebied. Er was sprake van verhoogde aantallen in de tweede helft van de jaren tachtig, daarna stabiel op een lager niveau en recent een lichte toename. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de smient met name een functie als slaappleats en als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoont een doorgaande afname met enige fluctuatie. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 900 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen krakeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert na de Biesbosch de grootste bijdrage binnen Nederland voor de krakeend. Sinds begin jaren negentig zijn aantallen sterk toegenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.900 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wintertalingen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert na de Waddenzee de grootste bijdrage binnen Nederland voor de wintertaling. Vroeger bevonden zich grote groepen wintertalingen op de zaden van de pioniervegetatie. In de jaren tachtig zijn aantallen afgenomen en sinds begin jaren negentig enigszins fluctuerend. Er is geen landelijke herstelopgave van toepassing dus handhaving van de huidige situatie is voldoende.

A053 Wilde eend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wilde eend met name een functie als foerageergebied. Aantallen waren voorheen veel hoger, deze zijn vooral begin jaren negentig afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 510 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen pijlstaarten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert één van de grootste bijdragen voor de pijlstaart binnen Nederland. Het aantalsverloop vertoonde een optimum in de tweede helft van de jaren tachtig en daarna een afname. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gebaseerd op een toekomstverwachting, op grond van afname van de internationale populatie.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 290 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen slobeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert één van de grootste bijdragen voor de slobeend binnen Nederland. Aantallen waren aanzienlijk hoger in de eerste helft van de jaren tachtig en daarna min of meer stabiel op een lager niveau. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de tafeleend met name een functie als foerageergebied. De aantallen hadden verhoogde waarden rond het midden van de jaren negentig. Handhaving van de huidige situatie is voldoende vanwege de marginale bijdrage aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 540 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kuifeend met name een functie als foerageergebied. De aantallen zijn toegenomen sinds de jaren tachtig en begonnen daarna te fluctueren. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is vooral een gevolg van negatieve toekomstverwachtingen voor deze soort, op grond van oligotrofiëring en terugkeer van zoet-zout overgangen.

A067 Brilduiker

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de brilduiker met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn licht afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 9 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor het nonnetje met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds begin jaren negentig hoger dan daarvoor, maar fluctuerend. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is vooral gebaseerd op de verslechterde voedselsituatie voor viseters in het IJsselmeer, zodat behoud voor het Lauwersmeer voldoende is.

A075 Zearend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1 vogel (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen zeearenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert één van de grootste bijdragen voor de zeearend binnen Nederland. De data zijn nog niet geschikt voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 970 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. Er was sprake van verlaagde aantallen in de tweede helft van de jaren tachtig, afgezien daarvan zijn deze min of meer stabiel. Er is geen landelijke herstelopgave, dus handhaving van de huidige situatie is voldoende.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kluut met name een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. Er is geen herstelopgave van toepassing in verband met de landelijk gunstige staat van instandhouding op onderdelen populatie en leefgebied.

A137 Bontbekplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen bontbekplevieren zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A140 Goudplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 150 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de goudplevier met name een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. De landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding heeft vooral te maken met een afname in de landelijke gebieden buiten het Natura 2000-netwerk.

De aantallen in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen zijn min of meer stabiel, daarom is geen herstelopgave van toepassing.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 260 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grutto's zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig, op grond van de band tussen de trekvogelaantallen en de afnemende broedvogelpopulatie. De aantallen trekvogels in de telgebieden zijn echter min of meer stabiel en de herstelopgave dient dus in de broedgebieden gelegd te worden.

A160 Wulp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wulp met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A161 Zwarte ruiter

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de zwarte ruiter met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer is één van de belangrijkste gebieden voor de soort in Nederland. De aantallen fluctueren, maar lijken sinds 1995 te zijn toegenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A190 Reuzenster

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensmaximum). Enige afname in omvang foerageergebied als gevolg van terugkeer van de zoet-zout gradiënt is aanvaardbaar.

Toelichting Aantallen reuzensterren zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als slaappleats en als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert buiten het IJsselmeergebied (IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer) de grootste bijdrage binnen Nederland (alleen voor deze drie gebieden is voor deze soort een instandhoudingsdoelstelling geformuleerd). Aantallen fluctueren, maar hebben een positieve tendens. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

5.5 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting).

Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de Natura 2000-opgave voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud,

herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In een handreiking zal voor elk gebied expliciet worden toegelicht hoe de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermde natuurmonumenten en de Natura 2000-doelen zich tot elkaar verhouden. In het beheerplan zullen deze doelen, net als die van Natura 2000 in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Bijlage A is niet van toepassing op dit besluit.

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van instandhoudingsdoelstellingen

1. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (paragraaf 4.2.1)
2. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (paragraaf 4.2.1)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)⁸. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)⁹. Een gebied wordt slechts aangewezen voor soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)¹⁰ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de vogellijst van dit gebied de volgende consequenties:

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoorten van bijlage I: roerdomp (A021) en velduil (A222) als broedvogels. Op basis van gemiddeld voorkomen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan criteria voor opname van de soorten (voorkomen 1% van de landelijke broedpopulatie in het gebied).
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing is het gebied ook aangewezen voor drie trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2: bontbekplevier (A137) en snor (A292) als broedvogels en zwarte ruit (A161) als niet-broedvogel. Op basis van gemiddeld voorkomen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan criteria voor opname van de soorten (voorkomen 1% van de nationale broedpopulatie in het gebied voor broedvogels en voorkomen 0,1% van de biogeografische populatie in het gebied voor niet-broedvogels). De bontbekplevier was reeds als niet-broedvogel opgenomen in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing is het gebied ook aangewezen voor de volgende soort van bijlage I: dwerggans (A042) als niet-broedvogel. De dwerggans is als doelsoort toegevoegd naar aanleiding van uitspraken van de Raad van State dat op grond van artikel 4, eerste lid van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat tot speciale bescherming van deze soort¹¹. Een aanzienlijk deel van de winterpopulatie pleistert geregeld in het Lauwersmeer.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing zijn vier soorten van bijlage I niet meer opgenomen: kleine zilverreiger (A026), grote zilverreiger (A027), visarend (A094) en slechtvalk (A103). Op grond van toegenomen kennis over aantallen, verspreiding en

⁸ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

⁹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹⁰ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹¹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 17 maart en 29 december 2004, zaaknummers 200305428/1 en 200408181/16.

populatieomvang zijn voor deze soorten alleen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor de vijf gebieden met de grootste bijdrage en de gebieden die eerder waren geselecteerd. Dit gebied voldoet daar voor geen van deze soorten aan en is overigens slechts van geringe betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soorten als niet-broedvogels.

- Hetzelfde geldt voor de dwergmeeuw (A177). Het gebied is van marginale betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soort als niet-broedvogel door afname van de relatieve bijdrage, en er is geen landelijke verbeteropgave.
- Hetzelfde geldt voor vier trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2: rotgans (A046), zilverplevier (A141), steenloper (A169) en oeverzwaluw (A249). De soorten rotgans, zilverplevier en steenloper voldoen niet meer aan het criterium (0,1% van de biogeografische populatie) voor opname als niet-broedvogelsoort. De broedkolonie van de oeverzwaluw valt buiten de begrenzing van het gebied. Het broedhabitat maakt geen onderdeel uit van de landschappen op grond waarvan het gebied is begrensd (open water, moerassen en graslanden, zie paragraaf 3.2).

B.2. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitattypen of (vogel)soorten vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Ook is er een motivatie gegeven indien de gebiedsdoelstelling van het onderhavige gebied afwijkt van de landelijke doelstelling. De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudsopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). In de kolom "Populatie" wordt aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑).

B.2.1. Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 – Roerdomp					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	ontwerpbesluit
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (-)</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	ontwerpbesluit
035	Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	ontwerpbesluit

074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	ontwerpbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	ontwerpbesluit
091	<i>Polder Westzaan</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	10	<i>ontwerpbesluit</i>
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld ...	behoud	behoud	15	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	<i>ontwerpbesluit</i>
137	<i>Strabrechtse Heide & Beuven</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	5	<i>ontwerpbesluit</i>

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is op de aspecten populatie en leefgebied als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelstelling van het Lauwersmeer wijkt af van de landelijke doelstelling. Uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddeld voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is.

A081 – Bruine kiekendief					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	ontwerpbesluit
035	Wieden	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld ...	behoud	behoud	15	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	10	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is op de aspecten leefgebied en populatie als "gunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van het gebied Lauwersmeer sluit aan bij de landelijke doelstelling.

A084 – Grauwe kiekendief					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	7 (↑)	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de grauwe kiekendief is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In het Lauwersmeer sluit de doelstelling op het aspect populatie aan op de landelijke doelstelling, met uitbreiding van de populatie tot ten minste het eerder getelde maximum van 7 paren. Er zijn verder geen mogelijkheden voor uitbreiding van het leefgebied binnen de grenzen van het Lauwersmeer.

A119 – Porseleinhoen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (↑)	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	uitbreiding	verbetering	1 (↑)	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	20 (↑)	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (↑)	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (↑)	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	ontwerpbesluit
035	Wieden	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	10 (↑)	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	15 (↑)	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	7 (↑)	ontwerpbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	behoud	behoud	2	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (↑)	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (↑)	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling voor het gebied Lauwersmeer wijkt af van de landelijke doelstelling. Het gebied biedt onvoldoende potentie voor verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling.

A132 – Kluut					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.800	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120 (↑)	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	110	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	2.000 ^R	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	2.000 ^R	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	2.000 ^R	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	2.000 ^R	ontwerpbesluit
120	Zoommeer	behoud	behoud	2.000 ^R	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	2.000 ^R	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	2.000 ^R	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de kluut is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Op het aspect populatie sluit de landelijke doelstelling hierop aan. Landelijk zijn op het aspect leefgebied behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat de matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied de afname in de Waddenzee (001) betreft, waar een verbeteropgave is geformuleerd. De doelstelling van het Lauwersmeer sluit aan bij de landelijke doelstelling.

A137 – Bontbekplevier					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	60	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	20	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	10	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	100 ^R (↑)	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	100 ^R (↑)	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	100 ^R (↑)	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	verbetering	100 ^R (↑)	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	uitbreiding	verbetering	100 ^R (↑)	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	100 ^R (↑)	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”¹². De landelijke doelstelling voor de bontbekplevier luidt “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren”. Dit is een wijziging ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument, waar de doelstelling voor het leefgebied op behoud was gesteld¹³. De landelijke doelstelling sluit met de wijziging aan op de staat van instandhouding voor het

¹² De staat van instandhouding van het aspect populatie is gewijzigd van “zeer ongunstig” in “matig ongunstig” (aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Noordzeekustzone, Stcrt. 2009, 38).

¹³ Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Noordzeekustzone (Stcrt. 2009, 38).

aspect leefgebied. De doelstelling in het Lauwersmeer wijkt af van de landelijke opgave, omdat in het gebied geen mogelijkheid is het leefgebied van de soort te verbeteren of uit te breiden.

A151 – Kemphaan					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
008	Lauwersmeer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	10 (↑)	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	uitbreiding	verbetering	25 (↑)	ontwerpbesluit
092	IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld ...	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kemphaan als broedvogel is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van het Lauwersmeer sluit aan bij de landelijke doelstelling.

A194 – Noordse stern					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	1.500	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	5	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de noordse stern is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling voor de noordse stern luidt "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 1.800 paren"¹⁴. Dit is een wijziging ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument, waar abusievelijk een draagkracht voor ten minste 2.000 paren is vermeld. Behoud van de populatie is gerelateerd aan de periode 1999-2003. De populatie bedroeg in 1999-2003 gemiddeld 1.800 paren. De Nederlandse populatie vertoonde over de afgelopen twee decennia een matige toename. Het landelijke doel is daarom geformuleerd als behoud van het huidige populatieniveau. De doelstelling van het gebied Lauwersmeer sluit aan op de landelijke doelstelling.

A222 – Velduil					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	2 (↑)	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	1	ontwerpbesluit

¹⁴ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Strct. 2009, 38).

De landelijke staat van instandhouding van de velduil is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor het leefgebied: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor een populatie van 60 paren". Dit is een wijziging ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument, waar de doelstelling voor de populatie geformuleerd was als herstel van ten minste 5 sleutelpopulaties van ten minste 20 paren (nationale populatie van ten minste 100 paren)¹⁵. Dit betreft het populatieniveau van begin negentiger jaren toen er buiten de Waddeneilanden nog tijdelijk geschikte broedplaatsen aanwezig waren. Het gemiddelde gedurende de periode 1999-2003 bedroeg 27 broedparen, vrijwel beperkt tot de Waddeneilanden. Herstel naar de situatie van twintig jaar geleden wordt niet realistisch geacht, omdat in het binnenland nauwelijks nog regelmatig bezette broedplaatsen aanwezig zijn.

De doelstelling van het Lauwersmeer wijkt af van de landelijke doelstelling, omdat de soort hier maar zeer beperkt tot broeden komt.

A272 – Blauwborst					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	120	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	150	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	80	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	190	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	300	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	2.300	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	450	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	350	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	200	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de blauwborst is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van het gebied Lauwersmeer sluit aan bij de landelijke doelstelling.

A275 – Paapje					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	25 (↑)	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	60	ontwerpbesluit
025	<i>Drentsche Aa-gebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (-)</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	20	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	ontwerpbesluit
035	Wieden	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	5 (↑)	ontwerpbesluit
087	<i>Noordhollands Duinreservaat</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>5</i>	<i>ontwerpbesluit</i>

De landelijke staat van instandhouding van het paapje is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave

¹⁵ Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling, Duinen Ameland en Duinen Schiermonnikoog (Stcrt. 2009, 38).

voor het leefgebied en een doelniveau voor de populatie van 700 paren. Dit is een wijziging ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument¹⁶, waarin de doelstelling voor de populatie geformuleerd was als herstel van populatie tot 2.000 paren verdeeld over ten minste 20 sleutelpopulaties van ten minste 100 paren. Dit doelniveau lag echter boven de (hoogste) historische populatieschatting die dateert uit de jaren zeventig: 1.250-1.750 paren en is ruim het dubbele van de schatting begin jaren tachtig: 700-1.000 broedparen. Sinds de jaren zeventig is de verspreiding met ruim de helft gekrompen. Herstel naar de situatie van dertig jaar geleden (en zelfs meer dan dat) wordt niet realistisch geacht gelet op de verspreiding, schaal en oorzaken van de aantalsafname¹⁷, reden waarom het landelijk doelniveau is verlaagd naar 700 (ondergrens schatting van ruim 25 jaar geleden, ongeveer de helft van het populatieniveau in de jaren zeventig). De doelstelling van het gebied Lauwersmeer wijkt af van de landelijke opgave. In het gebied bevindt zich één van de weinige lokale populaties die niet sterk achteruit gaat.

A292 – Snor					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	25	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	40	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	10	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	100 (†)	ontwerpbesluit
035	Wieden	uitbreiding	verbetering	100 (†)	ontwerpbesluit
072	Ijsselmeer	behoud	behoud	40	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	50 (†)	ontwerpbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	behoud	behoud	10 (†)	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	680	ontwerpbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	9	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	25	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	uitbreiding	verbetering	50 (†)	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	30	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	150	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	50 (†)	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	20 (†)	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	9	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	130	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de snor is op de aspecten populatie en leefgebied voornamelijk beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding en verbetering van het leefgebied voor licht herstel van de populatie. De gestelde doelstelling van 2.000 broedparen is conform het beschermingsplan moerasvogels. In het Lauwersmeer wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. Onduidelijk is of de populatie, die recentelijk in het gebied is toegenomen, nog verder kan toenemen.

¹⁶ Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Duinen Terschelling en Duinen Schiermonnikoog (Stcrt. 2009, 38).

¹⁷ Van oudsher een soort van het kleinschalige cultuurlandschap; door intensivering van het agrarisch graslandbeheer kan de soort zich tegenwoordig alleen nog in bloemrijke graslanden in en rond natuurgebieden handhaven.

A295 – Rietzanger					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	10	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	ontwerpbesluit
035	Wieden	behoud	behoud	3.000	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	800	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	480	ontwerpbesluit
092	Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld ...	behoud	behoud	800	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	340	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van het gebied Lauwersmeer sluit aan bij de landelijke doelstelling.

B.2.2. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

Niet-broedvogelsoorten			
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied			
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling populatie	Populatie Lauwersmeer
A005 Fuut ^{a,b}	24	10.900	60
A017 Aalscholver ^c	26	24.500	70
A034 Lepelaar ^c	22	1.225	80
A037 Kleine zwaan ^d	29	4.820	140
A038 Wilde zwaan ^e	5	360	10
A041 Kolgans ^{c,f}	36	218.300	190
A042 Dwerggans ⁿ	5	100 (max)	40 (max)
A043 Grauwe gans ^{c,f}	31	86.300	1.100
A045 Brandgans ^{c,f}	26	140.900	1.700
A048 Bergeend ^c	14	48.900	480
A050 Smient ^{c,f}	44	258.200	1.600
A051 Krakeend ^{c,f}	35	10.200	900
A052 Wintertaling ^g	24	21.000	1.900
A053 Wilde eend ^c	13	128.000	1.700
A054 Pijlstaart ^e	25	7.850	510
A056 Slobeend ^{b,c}	38	5.750	290
A059 Tafeleend ^h	17	20.900	130
A061 Kuifeend ^{c,e}	21	75.700	540

A067 Brilduiker ^{b,c}	10	4.380	40
A068 Nonnetje ^a	17	690	9
A075 Zeearend ^c	4	7 (max)	1 (max)
A125 Meerkoet ^{b,i}	23	89.700	970
A132 Kluut ^{b,e}	17	9.510	90
A137 Bontbekplevier ^c	10	2.260	60
A140 Goudplevier ⁱ	11	32.300	150
A156 Grutto ^k	22	6.000	260
A160 Wulp ^c	17	101.100	50
A161 Zwarte ruiter ^c	5	2.040	100
A190 Reuzensterne ^c	3	100 (max)	10 (max)

- a. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor de fuut en nonnetje vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- b. Enige afname als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.
- c. De staat van instandhouding van de soort is beoordeeld als "gunstig".
- d. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor de kleine zwaan geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- e. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor de wilde zwaan, pijlstaart, kuifeend en kluut geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- f. Enige afname veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- g. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor de wintertaling geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatieafname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkracht indicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- h. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor de tafeleend geformuleerd, vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- i. De staat van instandhouding van de meerkoet is beoordeeld als "gunstig" (Natura 2000 profielendocument, 2008). Dit is een wijziging ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument (2006). Er zijn geen aanwijzingen dat de soort een negatieve trend vertoont.
- j. De goudplevier heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. De verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied is niet zichtbaar in de trend, deze laat een toename zien binnen Natura 2000-netwerk. Dit betreft echter minder dan de helft van de Nederlandse vogels en is een gevolg van verschuivingen in de ligging van de pleisterplaatsen. Incidentele tellingen buiten het monitoringsnetwerk suggereren dat de kwaliteit van het leefgebied buiten het Natura 2000-netwerk is afgenomen. Herstelopgaven binnen het netwerk zijn in dit licht niet geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- k. De grutto heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudsopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- l. De staat van instandhouding voor "populatie" is ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument gewijzigd van "gunstig" in "zeer ongunstig" omdat de gunstige referentiewaarde¹⁸ niet wordt gehaald. Dit betekent dat de totaalbeoordeling van de landelijke staat van instandhouding als "zeer ongunstig" moet worden aangemerkt. De landelijke doelstelling ("behoud") is echter niet gewijzigd omdat toename van de populatie geheel afhankelijk is van omstandigheden buiten Nederland (met name in het Zweedse broedgebied). De beschikbaarheid van leefgebied (c.q. voedselgebieden en slaapplaatsen) in het Nederlandse overwinteringsgebied is geen beperkende factor. Bovendien is van een herstelopgave geen sprake omdat het een recent ontstane (geherintroduceerde) populatie betreft. Van nature volgen de Scandinavische dwergganzen een zuidelijke tot zuidoostelijke trekroute naar de Oost-Europese overwinteringsgebieden.

¹⁸ Gunstige referentiewaarden zijn voor vogels (nog) niet bepaald maar de populatiegrootte ligt ver onder het absolute minimum van 1.000 voortplantende exemplaren (de Zweedse broedpopulatie bedraagt minder dan 100 voortplantende exemplaren). Populaties van minder dan 1.000 hebben een hoge uitsterfkans (Red List Category "Vulnerable", IUCN 2004).

Appendix**Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Lauwersmeer gebruikt zijn.**

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3. Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing**3.2 Aanduiding leefgebied**

Het Lauwersmeer is aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen en graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten.

Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, ruigebied,

overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2)¹. De begrenzing van de beschermingszone is zo gekozen dat een in

landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat, in samenhang met sbz Waddenzee, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

Het onderhavige gebied is tevens aangewezen als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie vanwege het voorkomen van belangrijke aantallen watervogels (criterium 6).

4. Vogelkundige waarden**4.1 Kwalificerende vogelsoorten**

Het Lauwersmeer kwalificeert als speciale beschermingszone vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Lepelaar, Kleine zwaan, Grauwe gans, Brandgans², Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart en Slobeend die het gebied benutten als broedgebied, ruigebied, overwinteringsgebied en/of rustplaats. Het gebied kan hierdoor tevens worden aangemerkt als watergebied van internationale betekenis zoals bedoeld in de Wetlands-Conventie (criterium 6). Bovendien behoort het gebied tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden dan wel pleisterplaatsen voor Lepelaar, Kleine zwaan, Bruine kiekendief, Grauwe kiekendief, Kemphaan en Reuzenster in Nederland.

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Totale populatie ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
<i>Lepelaar Platalea leucorodia</i>	1	nee	3 000	7,3%	10,4%	1993-97
<i>Kleine zwaan Cygnus columbianus</i>	1	nee	17 000	7,9%	8,6%	1993-97
<i>Bruine kiekendief Circus aeruginosus</i>	1	ja	1250	2,3%	2,3%	1993-97
<i>Grauwe kiekendief Circus pygargus</i>	1	ja	30	— ^c	18%	1993-97
<i>Kemphaan Philomachus pugnax</i>	1	ja	330	2,0%	6%	1993-97
<i>Reuzenster Sterna caspia</i>	1	nee	6000	0,1%	0,1%	1994-97

¹ Biotoopbeschrijvingen van de soorten zijn opgenomen in bijlage A.

² Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (art. 4.1).

Trekken de watervogelsoorten waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. populatie ^e	1% Biopop ^f	% in sbz ^g	Telperiode
Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	1	nee	Oost-Atlantisch	30	10,4%	1993-97
Kleine zwaan <i>Cygnus columbianus</i>	1	nee	W-Siberië/NW-Europa	170	8,6%	1993-97
Grauwe gans <i>Anser anser</i>	2	nee	NW/ ZW-Europa	2000	1,8%	1993-97
Brandgans <i>Branta leucopsis</i>	1	nee	Rusland/ Nederland	1800	8,1%	1993-97
Krakeend <i>Anas strepera</i>	2	nee	NW-Europa	300	4,6%	1993-97
Wintertaling <i>Anas crecca</i>	2	nee	NW-Europa	4000	1,4%	1993-97
Pijlstaart <i>Anas acuta</i>	2	nee	NW-Europa	600	5,6%	1993-97
Slobeend <i>Anas clypeata</i>	2	nee	NW-/ Midden-Europa	400	1,1%	1993-97

- (a) De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels (indien ingevuld met "ja") of niet-broedende vogels ("nee")
- (b) Omvang Nederlandse broedpopulatie (in paren, broedvogels) of biogeografische populatie (niet-broedvogel)
- (c) Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of van de biogeografische populatie (niet-broedvogels); voor Grauwe kiekendief konden in totaal slechts twee gebieden worden geselecteerd
- (d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of biogeografische populatie (niet-broedvogels)
- (e) Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend
- (f) Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biogeografische populatie (biogeografische populatie en drempelwaarde ontleend aan Rose & Scott 1997, *Waterfowl Population Estimates* – 2-edition. Wetlands International, Wageningen)
- (g) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

4.2 Andere relevante vogelsoorten

Andere soorten van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, zijn Porseleinhoen, Kluut, Noordse stern, Blauwborst (broedvogels); Kleine zilverreiger, Grote zilverreiger, Wilde zwaan, Nonnetje, Zeearend, Visarend, Slechtvalk, Kluut, Goudplevier (niet-broedvogels). Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als overwinteringsgebied en/of rustplaats: Fuut, Aalscholver, Kolgans, Rotgans, Bergeend, Smient, Wilde eend, Tafeleend, Kuifeend, Brilduiker, Meerkoet, Bontbekplevier, Zilverplevier, Grutto, Wulp, Steenloper en Dwergmeeuw. Het Lauwersmeer is verder van belang als broedgebied voor Rietzanger, Paapje en Oeverzwaluw (trekvoegels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

De beweide voormalige platen in het Groningse deel (Zuidelijke Lob, Ballastplaat, Schildhoek) vormen de voedselgebieden voor herbivore watervogels: Brandgans (ook op De Rug), Grauwe gans en Smient. Daarnaast vormt de Hoek van de Bant in het uiterste noordwesten van het aangewezen gebied (grenzend aan sbz Waddenzee) een belangrijk voedselgebied voor Brandgans en Rotgans. De slenken van het Lauwersmeer (o.a. Dokkumerdiep, Jaap Deensgat, Oude Robbengat, Achter de Zwartten, Nieuwe Robbengat) vervullen een belangrijke functie als nachtelijke slaapplek (en overdag als rust- en drinkplaats) voor tienduizenden ganzen en honderden zwanen die in de wijde omgeving voedselzoeken (Brandgans, Kolgans, Grauwe gans, Kleine zwaan). Dezelfde plekken worden overdag ook als rustplaats gebruikt door grote aantallen Pijlstaart, Smient en Wilde eend. De slenken zijn verder van belang als voedselgebied voor zwemende als Smient, Wintertaling, Pijlstaart en Slobeend. Ook Grote en Kleine zilverreiger worden hier gezien. Kleine en Wilde zwaan, die in het najaar in het gebied pleisteren, foerageren op wortelknolletjes van (ondergedoken) fonteinkruiden die vooral in de ondiepe wateren en slenken in het oostelijk deel van het gebied worden aangetroffen (met name Jaap Deensgat, Vlinderbalg, Babbelaar, Zoutkamperril). Ook

andere plantenetende watervogels foerageren op deze fonteinkruidvelden (Krakeend, Tafeleend, Meerkoet). Meerkoet en diverse zwemeenden ruien in het gebied. Visetende watervogels (Fuut, Aalscholver, Nonnetje, Dwergmeeuw) en benthoseters (Kuifeend, Brilduiker) foerageren verspreid in de diepere wateren van het Lauwersmeer. Aalscholwers hebben rustplaatsen op Achter de Zwarten en Pampusplaat. Reuzensterms rusten op de oevers van het Jaap Deensgat (ook foeragerend), Oude Robbengat en Achter de Zwarten. Rustplaatsen (soms ook voedselgebied) van Lepelaars zijn Simonsgat, Jaap Deensgat en Achter de Zwarten; recent wordt op ondergelopen land van Ezumakeeg ook veel door deze soort gefoerageerd en gerust. Bergeend en steltlopers als Kluut, Bontbekplevier, Zilverplevier en Grutto worden vooral aangetroffen in ondiep water en slikkige gronden langs slenken zoals Achter de Zwarten, Oude Robbengat, Jaap Deensgat, Simonsgat, Blikplaatgat en Ezumakeeg. De Grutto heeft verder een slaapplaats in Ezumakeeg. Visarend en Zeearend gebruiken het gehele (water-) gebied terwijl de Slechtvalk vooral aanwezig is op de noordelijke platen (Schildhoek, Zuidelijke Ballastplaat en Achter de Zwarten); andere vaste plekken van deze soort zijn Bantpolder en Ezumakeeg. Noordse stern en Kluut nestelen op de Bantswal (beide), Hoek van de Bant (Noordse stern), Schildhoek en Ezumakeeg (Kluut). De Kempfaan broedt op de platen aan de Groningse zijde (met name Schildhoek) en recent ook Ezumakeeg. De broedende moerasvogels die gebonden zijn aan riet en struweel, zoals Bruine kiekendief, Grauwe kiekendief, Blauwborst en Rietzanger worden behalve op de Schoenerbult, voornamelijk aangetroffen in de zuidelijke helft van het gebied (o.a. Sennerplaat, Blikplaat). De Grauwe kiekendief nestelt ook in de smalle rand langs de Zoutkamperril. Het Porseleinhoen is onder meer aangetroffen in de omgeving van het Jaap Deensgat (Kazernewei) en Kollumeroord. Het Paapje broedt in de grazige vegetaties van Kollumeroord in het uiterste zuidwesten van het gebied. De Oeverwaluw heeft diverse broedkolonies in het gebied, waarvan de grootste is gelegen in een slootoever van het Ballastplaatbos.

blanco pagina

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF 94-6768

7 juli 1994

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied Lauwersmeer bestaat uit terreinen en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsbeschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, de Colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Friesland en Groningen en Burgemeesters en Wethouders van de gemeenten De Marne, Zuidhorn, Dongeradeel en Kollumerland c.a.;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Defensie, de Minister van Verkeer en Waterstaat, de Minister van Economische Zaken en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

Het op de bij deze beschikking behorende kaart BN188/SN125 aangegeven gebied "Lauwersmeer", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Artikel 2

Artikel 4.9, vierde lid, van de Wet milieubeheer, is voor het natuurmonument "Lauwersmeer" niet van toepassing voorzover het geluidhinder als gevolg van militaire oefeningen betreft.

Artikel 3

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

J.D. Gabor

drs J.D. Gabor

TOELICHTING

1. INLEIDING

Het natuurmonument "Lauwersmeer" ligt in het grensgebied van de provincies Friesland en Groningen in de gemeenten Dongeradeel, Kollumerland c.a., De Marne en Zuidhorn.

Het natuurmonument bestaat uit open water, een patroon van geulen en prielen, platen en landaanwinningswerken van de voormalige Lauwerszee. In 1969 is de Lauwerszee, en daarmee ook het natuurmonument, door dijkaanleg in zijn geheel afgesloten van de Waddenzee, zodat sindsdien een ontwikkeling heeft kunnen plaatsvinden als zoetwaterbekken.

Spontane natuurontwikkeling heeft in grote delen van het natuurmonument plaatsgevonden, zodat in korte tijd een hoogwaardig natuurgebied is ontstaan met waardevolle vegetaties en een belangrijke functie als fourageer-, rust- en broedgebied voor tal van vogels.

Het gebied voldoet aan de criteria voor wetlands van internationale betekenis (Conventie van Ramsar) en maakt als kerngebied deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland (Natuurbeleidsplan).

Het natuurmonument is ca 5700 ha groot, waarvan 2200 ha ingenomen wordt door oppervlaktewater. Het landgedeelte bestaat voor de helft uit laaggelegen platen. Een oppervlakte van ca 5500 ha is staats eigendom en is aangewezen als staatsnatuurmonument. Een oppervlakte van 196 ha. is niet eigendom van de Staat en is aangewezen als beschermd natuurmonument.

Deze toelichting heeft betrekking op het gehele gebied. In het vervolg wordt met natuurmonument zowel het beschermd natuurmonument als het staatsnatuurmonument bedoeld, tenzij anders is aangegeven. In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde: de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon, de begrenzing, de andere van kracht zijnde instrumenten, het huidige gebruik, het gewenste beheer en de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCOON

2.1 Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het Lauwersmeer was voor de indijking een getijdebekken dat één geheel vormde met de Waddenzee. De Lauwerszee heeft zich gevormd tijdens de meest recente geologische periode, het Holoceen. In deze periode werd veen gevormd waarop later klei is afgezet. Vervolgens rees de zeespiegel en het klei-op-veen landschap werd aangetast zodat het natuurmonument onderdeel werd van de Waddenzee. Verdere teloorgang van land is voorkomen door aanleg van dijken. Door de zee werd zand en klei aangevoerd dat bezonk in het natuurmonument.

In het centrale deel van het natuurmonument werden zo vooral grovere zanden afgezet, hetgeen samenhangt met de hoge stroomsnelheden. Verder naar de kust kregen kleinere deeltjes de gelegenheid te bezinken in rustiger water, zodat in het westelijke en in het zuidelijke deel en in de vertakte uitlopers van de geulen naar zuid-, west- en oostzijde een klei-rijkere bodem ontstond. Aan de randen van het natuurmonument zijn langs de voormalige kust landaanwinningswerken uitgevoerd; aldus is hier een lichte tot zware klei afgezet. Voor een deel zijn deze gronden ingepolderd (Polder de Band). Bijzondere elementen zijn de voormalige mosselbanken die verspreid voorkomen en veelal kleiiger zijn dan de overwegend zandige platen waarop ze liggen. Aan de directe invloed van het zeewater op het natuurmonument kwam een einde na de aanleg van de Lauwerszee-afsluitdijk. Het natuurmonument bestaat thans geheel uit voormalige buitendijkse gronden en wateren.

Het natuurmonument openbaart zich als een grootschalig gebied met gering reliëf. De Slenk en het Vaarwater naar Oostmahorn in het centrale deel van het natuurmonument zijn 4 tot 13m -NAP diep, maar de uitlopers van de geulen zijn ondiep en vallen tijdelijk droog. De voormalige wadplaten zijn vlak en tot 0,4 m + NAP hoog, maar aan de randen van het natuurmonument neemt de hoogte toe tot 1,5 m +NAP in de voormalige landaanwinningswerken.

Het natuurmonument heeft een waterbergende functie en staat niet (direct) onder invloed van de getijdenstromingen van de zee. Een indirecte invloed is er wel omdat bij hoge waterstanden in de Waddenzee niet gespuid kan worden. In herfst en winter is de aanvoer van boezemwater uit Groningen, Friesland en noordoost-Drenthe soms groter dan de spui-capaciteit bij Lauwersoog. Op grote schaal vinden er dan overstromingen plaats (stijging maximaal 1 m). Afhankelijk van het waterpeil liggen de platen meer of minder onder water; in het voorjaar daalt het waterpeil en in juni is de bodem van de platen veelal sterk ingedroogd. Kenmerkend voor de zomerperiode zijn de brede slikranden langs de slenken.

De dynamiek van de waterpeilfluctuaties is door het nagestreefde boezempeil en voornoemde omstandigheden niet altijd gunstig voor de ontwikkeling van natuurwaarden.

2.2 Flora en vegetatie

Fonteinkruiden vormen brede dicht aaneengesloten gordels van tientallen tot honderden meters breed aan de randen van de geulen en langs de platen, waarin veel voorkomen: Schedefonteinkruid, Gekroesd fonteinkruid en Doorgroeid fonteinkruid. Een goed ontwikkelde oevervegetatie met Riet, Zeebies en Ruwe bies komt voor langs een deel van de oevers en er zijn rietveldjes bij uitmondingen van kreekjes. Vegetaties van zout milieu komen nog voor aan de randen van laaggelegen, begraasde platen; dit zijn deels open zeekraalvegetaties met Schorrekruid, Zeeaster, Gewoon en Stomp kweldergras en deels vegetaties met Zeeaster, Schorrekruid en Schijnspurrie. De ontzilting en de daarmee samenhangende wijziging van deze vegetaties gaat langzaam.

Op de iets hoger gelegen delen van de platen zijn fioringras-vegetaties aanwezig. In deze zone vormen vegetaties met Geknikte vossestaart, Zeeaster, Zilte rus en Ruw beemdgras overgangen naar soortenrijke vegetaties. Op lutumhoudende zandgrond vegetaties met Watermunt, Wolfspoot, Valse voszegge, Engelwortel en Moeraszoutgras, met daarnaast op grote schaal Duinriet, Riet en struweelvegetaties. Op lutumarme zandgrond vegetaties met Parnassia, Krielparnassia, Geelhartje, orchideeën, Strandduizendguldenkruid en Kale jonker.

De grazige vegetatie op de platen wordt op de hogere delen verdrongen door riet en struwelen met Schietwilg en Kruiwilg op zavelige gronden en Duindoorn, Grauwe wilg en Geoorde wilg op lutumarme gronden. Onder invloed van begrazing blijven zoutminnende vegetaties en grazige vegetaties langer in stand terwijl vooral riet en struweel toenemen waar niet begraasd wordt.

2.3 Fauna

De betekenis van het natuurmonument voor de fauna is groot, met name voor vogels. Van 16 soorten pleisterende vogels wordt gedurende een bepaalde periode in het jaar tenminste 1% van de noordwest-Europese populatie aangetroffen waardoor de internationale betekenis groot is.

De vogelbevolking past zich aan bij de vegetatie-ontwikkeling: na de afsluiting van de Lauwerszee onstonden nieuwe broedbiotopen en nam het aantal soorten broedvogels toe van 22 in 1969 tot ca. 90 nu, waaronder Blauwe reiger, Kluut, Noordse stern, Krakeend, Waterral, Porseleinhoen, Kempmaan, Tureluur, Grauwe kiekendief, Bruine kiekendief, Ransuil en Velduil; het aantal rietvogels en bosvogels neemt toe.

Vogels die het natuurmonument tijdelijk bezoeken als fourageergebied, pleisterplaats of als hoogwatervluchtplaats zijn onder meer: Kleine zwaan, Rietgans, Grauwe gans, Brandgans, Bergeend, Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Tafeleend, Brilduiker, Lepelaar, Aalscholver, Regenwulp, Goudplevier, Strandleeuwerik, Frater, IJsgors, Sneeuwgorst, Ruigpootbuizerd, Smelleken, Slechtvalk en Blauwe kiekendief.

Snel vestigden zich na de afsluiting de zoogdieren Veldmuis, Aardmuis, Bosmuis, Dwergmuis en Bosspitsmuis, Konijn, Haas, Ree, Bunzing, Hermelijn en Wezel. Geruime tijd is ook de Mol al aanwezig en de Vos heeft zich in 1986 gevestigd.

De intrek van zoetwatervissoorten heeft geleid tot een goede visstand met veel soorten, hoewel er aanwijzingen zijn dat witvis onevenredig sterk toeneemt. Terwijl de zoutwatersoorten Bot en Spiering zich handhaven, hebben zich in ieder geval gevestigd Baars, Snoekbaars, Brasem, Blankvoorn, Pos, Snoek, Kolblei, Rietvoorn, Zeelt, Karper, Aal, Driedoornige en Tiendoornige stekelbaars.

2.4 Natuurschoon

Het natuurmonument is uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis vanwege de relatief grote ongereptheid, de wijsheid van het vlakke, open landschap, de aanwezige structuur van het voormalige waddenlandschap met landaanwinningspatronen, afwisselend uitgestrekte wateroppervlakken, oeverlanden en zandplaten en in het bijzonder de gaafheid van de door spontane ontwikkeling ontstane natuurwaarden onder invloed van processen als overstroming, ontzilting en vegetatie-successie en van begrazing.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het natuurmonument behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht. Het natuurmonument bestaat uit de Grote Eenheid Natuurgebied, zoals aangegeven in de Inrichtingsschets Lauwersmeergebied (zie 4), vermeerderd met voormalige landbouwgronden in de Ezumakeeg vanwege de natuurfunctie van deze gronden.

De grens van het natuurmonument loopt in het noordwesten langs de binnenteen van de afsluitdijk, langs het ondiepe water en de waterloop naast de dagrecreatieve voorziening, om Polder de Band en in zuidelijke richting over de buitenteen van de voormalige Lauwerszeedijk, langs de jachthaven en de steigers bij Oostmahorn en opnieuw langs de Lauwerszeedijk. In het zuiden loopt de grens om het ondiepe water aan de noordoever van het Dokkumerdiep tot aan Kollumeroord, om het Diepsterbos, het Zomerhuisbos en de waterloop langs het recreatieterrein en vervolgens langs de noordberm van de Kwelderweg, de waterlijn rond het schietterrein Kollumerwaard en de vestiging van Muiden Chemie, enkele landbouwpercelen op de Zoutkamperplaat en over de teen van de Provinciedijk. Vanaf Zoutkamp loopt de oostgrens dwars over de Zoutkamperril langs de jachthaven en verder langs de westzijde van de Strandweg naar het noorden langs de zuidzijde van de Vlinderbalg en langs de westzijde van de Marneweg tot aan het Nieuwe Robbengat. Vervolgens om de oever van de Ballastplaat, langs de waterloop om het terrein voor intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en schuin over het Nieuwe Robbengat naar de Waddenzeedijk ten westen van de spuisluizen.

Waar de grens langs percelen loopt is het hart van de eventueel aanwezige sloot de grens, waar de grens langs wegen loopt is de weg zelf uitgezonderd van de aanwijzing en ligt de grens op de rand van de berm of in het hart van de eventueel aanwezige sloot, tenzij hiervoor of op bijgaande kaart BN188/SN125 anders is aangegeven. Waar de grens langs ondiep water loopt is bedoeld de bebakende grens met 1.30 m waterdiepte, gelegen op 2.20 m-NAP.

De in het hier beschreven gebied gelegen gedeelten van de Gerbrandyweg, Bantswei en Marneweg met bijbehorende bermen zijn uitgezonderd van de aanwijzing en de (gedeelten van) de openbare verharde verkeerswegen Ezumakeeg, De Rug en de Strandweg met bijbehorende bermen worden geacht niet tot het natuurmonument te behoren.

Voor de nauwkeurige begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN188/SN125.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

In 1988 is de interprovinciale Inrichtingsschets Lauwersmeergebied vastgesteld: op 29 juni 1988 door Provinciale Staten van Friesland en op 19 juli 1988 door Gedeputeerde Staten van Groningen.

Bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet is deze Inrichtingsschets als uitgangspunt genomen.

In de Inrichtingsschets zijn alle functies van het Lauwersmeergebied omschreven en is de begrenzing van de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer vastgelegd. Op 17 december 1986 is als gevolg van de opstelling van de Inrichtingsschets de partiële herziening van het streekplan Groningen door Provinciale Staten van Groningen vastgesteld, waarin het natuurmonument is aangeduid als natuurgebied, als water en als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton.

In het streekplan Friesland, vastgesteld op 22 februari 1989 door Provinciale Staten van Friesland, maakt het natuurmonument deel uit van een gebied met een globale gecombineerde aanduiding "natuurgebied met een belangrijke recreatie- en landbouwfunctie"; het natuurmonument is tevens aangeduid als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton en te ontwikkelen militair oefenterrein.

Thans is een ontwerp-streekplan 1994 (maart 1993) in procedure.

In het Provinciaal plan waterhuishouding van de provincie Friesland (okt. 1991) gelden t.a.v. het natuurmonument de volgende functieaanduidingen:

land: natuur met belangrijke recreatieve en landbouwkundige waarden;
water: waterkwaliteit, water van het middelst ecologisch niveau.

In het vigerende bestemmingsplan Marnewaard van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied Lauwersmeer", "water" en "militair oefenterrein met natuurlijke waarde". Er zijn tevens gedeelten bestemd als "dagrecreatie watersport" en als "natuurgebied Lauwersmeer, recreatief medegebruik extensief". Goedkeuring is onder meer onthouden aan de bestemmingen "dagrecreatie-bos", "natuurgebied Lauwersmeer, recreatie medegebruik surfen" en "natuurgebied Lauwersmeer" dat nader is aangeduid met "vaarroute". Het plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden, behoudens de gedeelten waaraan goedkeuring was onthouden door Gedeputeerde Staten.

In het vigerende bestemmingsplan Hunzegat van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied" en "water". Dit plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden.

In het vigerende bestemmingsplan Lauwersend van de gemeente Zuidhorn, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 12 januari 1982, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor natuur en landschap" en "verkeersdoeleinden, verkeer te water".

In het vigerende bestemmingsplan Oostmahorn van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 mei 1974, is het natuurmonument bestemd als "water" en "natuurgebied B".

In het vigerende bestemmingsplan Westelijke Lauwerszee Oever van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten Friesland op 2 maart 1979, is het natuurmonument bestemd als natuurgebied, "strand met extensief recreatief gebruik" en agrarisch gebied en jachthaven. Dit plan is bij Koninklijk besluit van 4 augustus 1983 onherroepelijk geworden. Goedkeuring is onthouden aan de bestemmingen "vakantie accommodatie" en een gedeelte van de plankkaart met bestemming "jachthaven" in de Ezumakeeg. Dit plan is verouderd omdat de gronden bestemd als agrarisch gebied en jachthaven een natuurfunctie vervullen.

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Oostdongeradeel van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 25 april 1984, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied I", "natuurgebied II" en "zeewering". Deze laatste bestemming heeft betrekking op dijken in de Polder de Band die geen zeewerende functie meer hebben en in gebruik zijn als natuurgebied.

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 23 januari 1979, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw, categorie A en categorie B (natuurgebied)", "agrarische doeleinden (agrarisches gebied)", "verkeersdoeleinden, categorie W (weg-berm) en categorie VW (vaarweg)" en "waterhuishoudkundige doeleinden, categorie K (kade) en categorie W (watergang)". Dit bestemmingsplan is verouderd; de als agrarisch gebied bestemde gronden zijn als natuurgebied in gebruik.

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord, partiëel plan 1979 van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 april 1980, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor landschaps- en natuurbouw, tevens voor waterhuishoudkundige doeleinden (watergang)".

In het vigerende bestemmingsplan Kollumerwaard van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 26 augustus 1988, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw (natuurgebied)", "militaire doeleinden", "verkeersdoeleinden (vaarweg)" en "verkeersdoeleinden (wegen en bermen)". Aan onder meer de bestemming "agrarische doeleinden (agrarisches gebied)" is goedkeuring onthouden. Het natuurmonument is tevens aangeduid als "onveilige zone"; deze zone is echter niet als zodanig in gebruik. Het plan is bij Koninklijk besluit van 28 juli 1992 onherroepelijk geworden.

5. HUIDIG GEBRUIK

5.1 Natuurbeheer

Naast het oppervlaktewaterbeheer (ca 2200 ha.) bestaat het huidige natuurbeheer op de staatsgronden (3300 ha.) voornamelijk uit begrazing (1600 ha.), niets doen (950 ha.), extensief beheer van bos (250 ha.) en maaibeheer (50 ha.). De overige gronden (450 ha.) zijn voormalige landbouwgronden in tijdelijke extensieve exploitatie (zie paragraaf 5.3).

Met actief vegetatie-beheer op de voormalige wadplaten d.m.v. begrazing is in 1977 begonnen en dit is steeds verder uitgebreid. Er grazen schapen, paarden en jongvee (pinken). Hiervoor worden éénjarige pachtovereenkomsten afgesloten met veehouders. Deze seizoensbegrazing is in 1977 begonnen op een oppervlakte van 360 ha. en nam toe tot 1280 ha. heden.

Op de Sennerplaat, Blikplaat en Zoutkamperplaat is voorlopig gekozen voor spontane ontwikkeling zonder begrazing, maar in 1989 is gestart met jaarrondbegrazing op ca 320 ha op de Zoutkamperplaat met Schotse Hooglanders en Konikpaarden.

In het gedeelte dat sinds 1980 gemaaid wordt ontwikkelt zich een goede weidevogelpopulatie en een bijzondere vegetatie. Het vegetatiebeheer is bedoeld om ontwikkeling tot rietruigte e.d. tegen te gaan, waardevolle vegetaties te ontwikkelen en het biotoop voor met name vogels te verbeteren en om de haalbaarheid van jaarrondbegrazing te onderzoeken.

Een deel van het bos in het natuurmonument, het Ballastplaatbos, is aangeplant om de groei van diverse boomsoorten te testen. Het houtteeltkundig onderzoek is beëindigd en het huidige extensieve bosbeheer is gericht op een voor bezoekers aantrekkelijk en natuurrijk bostype.

De particuliere gronden in de Bochtjesplaat en de Polder de Band (ca 161 ha.) worden als ganzen- en weidevogelgebied beheerd d.m.v. begrazing en aanvullend maaibeheer. In 1991 zijn in Polder de Band enkele sloten verbreed en voorzien van flauwe oevers. Deze inrichtingsmaatregel betekent een verbetering van het biotoop voor jonge weidevogels.

In de rest van het beschermd natuurmonument vindt agrarisch beheer (35 ha.) en een beheer van niets doen plaats (1 ha.).

5.2 Recreatie

Het natuurmonument is van betekenis voor de recreatie-toervaart, de staande mast-route-Waddenzee, surfen, kanoën en de sportvisserij. Voor het surfen zijn startplaatsen bij Nieuwe Robbengat, Hoek van de Bant en Oostmahorn, juist buiten de grens van het natuurmonument. Eveneens buiten het natuurmonument zijn de ligplaatsen voor de grote watersport gesitueerd: 1800 ligplaatsen voor boten (vast en los); gebiedseigen boten: 1500.

De waterrecreatie maakt vanuit de jachthavens Robbegat, Lunegat, Noordergat, Bootsgat (bij Oostmahorn), Hunzegat, Kollumeroord (passantenhaven) en de aanlegsteiger aan de noordoever van de Raskes en de surflocaties (allen gelegen buiten het natuurmonument), 's zomers intensief gebruik van het bevaarbare water (Lauwersmeer, Dokkumerdiep en Zoutkamperril). Op diverse plaatsen langs het vaarwater zijn aanlegvoorzieningen voor de recreatievaart gemaakt in het natuurmonument. De Zuidelijke Ballastplaat is t.b.v. de recreatievaart doorgraven en er zijn daarbij twee eilanden aangelegd voor de watersport. Het eiland Senneroog in het Dokkumerdiep is voor de watersport ingericht. Door de intensieve waterrecreatie vindt verstoring plaats van de natuurwaarden, zowel op het water als op de platen. Vanaf het diepere water vindt verstoring plaats van vogels die verblijven op de open plaatgronden en in ondiepe wateren zoals Achter de Zwartten, het Jaap Deensgat, Oude Robbengat, De Raskes en Simonsgat. Vooral waar diep water direct grenst aan drogere gronden, zoals bij Achter de Zwartten en aan de Friese zijde daarvan, vindt verstoring van vogels plaats op de drogere gronden.

Intensieve landrecreatie en oeverrecreatie vinden direct buiten de grens van het natuurmonument plaats (Lauwersoog, Oostmahorn, Hoek van de Bant, Ballastplaatbos en Kollumeroord) en in het natuurmonument op de voor watersport aangelegde eilandjes en de diverse aanlegsteigers verspreid in het natuurmonument (plankzeilen, zwemmen, kanoën en gebruik als dagcamping, speel- en ligweide).

Er zijn veel mogelijkheden voor natuurbeleving vanaf (water)wegen en, in beperkte mate, vanaf paden die langs en door het natuurmonument voeren. Een aantal natuurpaden is gelegen bij Kollumeroord en in het Ballastplaatbos; ook de bossen zijn daar ontsloten voor de recreatie, uitgezonderd het westelijk deel van het Ballastplaatbos dat beperkt toegankelijk is. Bij verdere ontwikkeling van intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en Kollumeroord, buiten het natuurmonument overeenkomstig de Inrichtingsschets, kunnen negatieve gevolgen voor de natuurwaarden in het natuurmonument voorkomen worden door zonering en voorlichting.

In de Inrichtingsschets en de beheers- en ontwikkelingsvisie is vermeld dat speciale inrichtingsmaatregelen worden genomen ter voorkoming van uitstralingseffecten van het verblijfsrecreatieve project Ballastplaatbos.

Handhaving van de rust speelt bij het beheer van het natuurmonument een vitale rol, reden waarom er een betredingsverbod is ingesteld voor de voormalige wadplaten met aangrenzende ondiepe wateren, de insnijdende krekens en het gebied "Achter de Zwartens". Het diepe water met een functie als vaargebied is vrij toegankelijk. Het oevergebied langs de Ezumakeeg, een deel van Kollumeroord en de kavel ten noorden van de weg De Rug zijn niet toegankelijk van 15 maart tot 15 juli. De particuliere gronden in het natuurmonument zijn niet vrij toegankelijk.

Er bevinden zich naar schatting 200 hengelaars in het natuurmonument op topdagen. De sportvisserij is te verdelen in oevervisserij en bootvisserij. Mogelijkheden om met een eigen boot te water te gaan zijn aanwezig in alle jachthavens. Visbotenverhuur vindt plaats in Zoutkamp, Oostmahorn en Ezumazijl.

Vanuit de boot wordt er voornamelijk op Snoekbaars gevist in geulen en gaten. Vanaf de opengestelde oevers wordt vooral op witvis gevist: Blankvoorn en Brasem. De schubvisrechten zijn verhuurd aan de Federatie Friesland van Sportvissersverenigingen en aan het Provinciaal Groninger Fonds tot verkrijging en behoud van goed hengelwater. Het vissen vanaf boten in ondiep water heeft rustverstoring voor de fauna tot gevolg.

5.3 Agrarisch gebruik

In het natuurmonument liggen gronden die in het verleden door Rijkswaterstaat in tijdelijke landbouwkundige exploitatie zijn genomen. Het betreft delen van de Ezumakeeg, de Pompsterplaat en de Zoutkamperplaat. Deze gebieden van resp. 235 ha., 185 ha. en 30 ha. worden inmiddels extensief beheerd door de Directie Flevoland van Rijkswaterstaat en door het Staatsbosbeheer.

De particuliere buitendijkse gronden bij Dokkumer Nieuwe Zijlen en in de Ezumakeeg (ca 35 ha) zijn als grasland in gebruik en hebben een belangrijke functie als ganzen- en weidevogelgebied.

5.4 Militair gebruik

Door het gebruik als schietterrein is er vanuit de Marnewaard geluidhinder in het natuurmonument.

Ook is er sprake van geluidsbelasting als gevolg van oefenende voertuigen en het gebruik hierbij van knalsimulatiemiddelen en oefenmunitie.

Bij de parlementaire behandeling van de Evaluatienota Structuurschema Militaire Terreinen is de beslissing genomen tot het niet-inrichten van de simulatieschietbaan. De regering heeft bij die gelegenheid opgemerkt bereid te zijn hiervoor een andere locatie te zoeken, maar als deze niet gevonden kon worden en de behoefte niettemin aanwezig bleef, deze kwestie opnieuw aan de Tweede Kamer voor te leggen. Verdere besluitvorming omtrent de Kollumerwaard heeft op het moment van de toepassing van de Natuurbeschermingswet nog niet plaatsgevonden.

Mocht uiteindelijk besloten worden het terrein niet als militair terrein in te richten, dan zal dit alsnog worden aangewezen als staatsnatuurmonument d.m.v. een vervolgaanwijzing, zoals ook aangegeven op de bij de beschikking behorende overzichts- en toegankelijkheidskaart.

5.5 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Het diepe water in het natuurmonument heeft een functie voor de beroepsscheepvaart. Het Dokkumerdiep en de Zoutkamperriil vormen de scheepvaartverbinding tussen de voormalige Lauwerszee en de Friese en Groningse binnenwateren voor schepen tot 600 ton.

Het scheepvaartbeheer bestaat uit het aanbrengen van vaarwegmarkeringen en het op diepte houden van Dokkumerdiep, Zoutkamperriil en de Raskes. Er zijn in het kader van het vaarwegbeheer tal van ondieptes gesaneerd.

Alle gronden in het natuurmonument, behalve de omkade delen, die lager dan NAP liggen hebben een boezemfunctie als onderdeel van de Fries/Groningse boezem waardoor er in het winterhalfjaar een zeer dynamische waterstand is. Er zijn oeververdedigingen aangelegd langs diverse delen van de oorspronkelijke wadplaten, om een snelle afslag van de destijds kale platen te voorkomen. Kale zandplaten, zoals De Rug, zijn kort na droogvallen ingezaaid om verstuiwing tegen te gaan.

Het gevolg van peilbeheersing (vastgesteld boezempeil is 0.93 m-NAP), de doorspoeling naar zee en de doorvoer van water naar Groningen is, dat de waterkwaliteit in het natuurmonument in de zomermaanden doorgaans in hoge mate bepaald wordt door de slechte kwaliteit van het IJsselmeerwater. De kwaliteit kan nog verslechteren door verontreiniging tijdens het transport naar het natuurmonument. Door het boezempeilbeheer zijn er voor de natuurontwikkeling ongunstige peilen: in het winterhalfjaar te laag en in de zomer iets te hoog vergeleken met de optredende seizoensmatige fluctuaties in natuurlijke situaties.

Het Ballastplaatbos en de noordelijke delen van het Kollumeroordbos zijn omkaad en voorzien van een ontwaterings- en afwateringsstelsel en wordenvoor het grootste deel bemalen.

5.6 Jacht en wildbeheer

In het staatsnatuurmonument vindt op beperkte schaal jacht plaats op fazant, ree, vos, haas en konijn. Deze jacht wordt in de komende zes jaar geleidelijk beëindigd. In verband met de bestrijding van wildschade bij derden buiten het natuurmonument kan afschot nodig zijn. Het wildbeheer wordt uitgevoerd door een wildbeheereenheid in opdracht van de terreinbeheerders.

In een deel van de Ezumakeeg zijn gronden bezwaard met het recht van afpaling op grond van de Jachtwet in verband met de juist buiten het natuurmonument gelegen eendenkooien (1200 m vanuit het midden van de kooien).

In het beschermd natuurmonument wordt, behalve in de buitendijkse gronden bij de Engwierumer Polder (ca 23 ha.), niet gejaagd.

5.7 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij wordt in het Lauwersmeergebied uitgeoefend door drie ondernemers die alleen het Lauwersmeer, met name het staatsnatuurmonument, als werkgebied hebben en afhankelijk zijn van de huur van de aalvisrechten in het natuurmonument. Er is sprake van gemene weide visserij. Over de visserij in het natuurmonument wordt overleg gevoerd in de Beheers- en Adviescommissie Lauwersmeer waarin zowel de schubvisrechthebbenden (sportvisserij) als de aalvisrechthebbenden (beroepsvisserij) zitting hebben. De aalvisserij vindt plaats in het gehele natuurmonument, maar is in de periode augustus - november vooral geconcentreerd langs de afsluitdijk. De aalvisserij veroorzaakt beperkte aantasting van natuurwaarden in het ondiepe water.

6. GEWENST BEHEER

In de nog vast te stellen Beheers- en ontwikkelingsvisie voor de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer is het gewenste beheer vastgelegd. In die visie is per terreintype aangegeven op welke wijze aan compleetheid en zelfregulatie in het natuurmonument inhoud kan worden gegeven en is de gewenste ontwikkeling voor inrichting en beheer beschreven. De hierna genoemde keuzes voor het gewenste beheer zijn hierop gebaseerd. Nadere formulering van natuurdoelen en - daarmee samenhangend - gewenst beheer, kan nog plaatsvinden bij de vaststelling van genoemde visie.

6.1 Natuurbeheer

Het natuurbeheer op de voormalige wadplaten en de drogere gronden dient gericht te zijn op grootschalige ongestoorde ontwikkeling van climaxvegetaties en zowel grootschalige als kleinschalige open grazige vegetaties, onder invloed van begrazing door grote herbivoren. Natuurlijke bosvorming onder natte tot vochtige omstandigheden wordt op langere termijn nagestreefd op eilanden en in de periferie en in de natte delen van de begraasde platen. Instandhouding van een grootschalig open, grazig en nat gebied dat direct aansluit op ondiep open water wordt nagestreefd door relatief intensieve begrazing in de zomer in het Groningse deel van het natuurmonument, waar mogelijk aangevuld met jaarrondbegrazing. In het Friese deel (Kollumerwaard en Ezumakeeg) wordt zo natuurlijk mogelijke jaarrondbegrazing nagestreefd. Dit is hier mogelijk omdat voor deze vorm van begrazing het gewenste ruime areaal drogere gronden aanwezig is op de Pompsterplaat (Kollumerwaard) en in de Ezumakeeg. Het is gewenst deze gronden, voorzover boven NAP gelegen, d.m.v. de aanleg van een oppervlakkig afwateringssysteem voor dit doel in te richten.

Voor de Bochtjesplaat en de Polder de Band worden geen ingrijpende maatregelen voorzien en dient het beheer voortgezet te worden; alleen het begrazingsbeheer van de binnenkaadse en buitenkaadse delen van de Bochtjesplaat kan worden geïntegreerd.

Verwacht wordt dat het natuurmonument onder invloed van de begrazing door grote herbivoren tevens een functie zal vervullen voor de opvang van fouragerende ganzen.

Ook voor de bestaande bossen geldt een doelstelling met een zo laag mogelijk niveau van beheersmaatregelen. Van de bestaande bossen dient het zuidoostelijk deel van het Ballastplaatbos bij de aangrenzende begraasde eenheden worden betrokken en wellicht in de toekomst een groter deel van dit bos. Het beheer van de bossen dient gericht te zijn op doeltypen van bos met accent natuur, waarbij ontwikkeling naar meer natuurlijk bos met ter plaatse thuishorende soorten wordt nagestreefd. De ontsluiting en waterhuishouding worden op de natuurfunctie afgestemd.

Het beheer van het westelijk deel van de Ezumakeeg dient mede gericht te zijn op de opvang van ganzen.

Het is gewenst ondiepe plassen en rietmoeras aan te leggen in de lage delen van de Ezumakeeg en in het oostelijk deel van het gebied Kollumeroord, zodat moerasontwikkeling kan plaats vinden. Het is gewenst de waterhuishouding natuurlijker te maken door de bemaling op te heffen en neerslag vast te houden in de Ezumakeeg, het Ballastplaatbos, Diepsterbos en Zomerhuisbos en de watergangen die Kollumeroord, Pompsterplaat en Zoutkamperplaat doorsnijden te saneren, zodat neerslag vastgehouden wordt en op natuurlijke wijze afstroomt.

Voor de ontwikkeling van oeverbegroeiingen en de daarmee samenhangende fauna is het gewenst dat de van nature optredende seizoensmatige fluctuaties van het waterpeil zoveel mogelijk in het peilverloop tot uiting komen (zie paragraaf 6.5).

6.2 Recreatie

Bij de realisering van het hierna omschreven gewenste beheer zal de eerdergenoemde Inrichtingsschets Lauwersmeer 1988 of een eventuele herziene versie als uitgangspunt gelden, waarbij het streekplan en het Vinex-leefbaarheidsproject tevens een rol zullen spelen.

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen, voorzover deze niet reeds aanwezig is.

Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn.

De recreatieve betekenis van het Lauwersmeer wordt voor een belangrijk deel ontleend aan het natuurlijke karakter van het gebied. Veel dagjesmensen bezoeken het Lauwersmeergebied om van de ongereptheid ervan en van planten en dieren te genieten, en/of om in deze natuurlijke omgeving hun sport/activiteit te beoefenen.

De natuur in het gebied vervult zodoende niet alleen als decor maar ook als educatief element een belangrijke functie voor de ontspanning zoekende mens.

De Staat (Staatsbosbeheer) ziet hier een taak om niet alleen de bezoeker kennis te laten nemen van de vele facetten van de natuur, maar ook om bij te dragen aan het groeiend besef dat een gezond milieu en een rijke natuur van groot belang zijn voor het voortbestaan (evaluatie NBP-beleid 1993).

Daar waar mogelijk, zonder dat dat in onaanvaardbare mate ten koste gaat van de hoofdfunctie, zal het Staatsbosbeheer de bezoeker gelegenheid bieden het gebied te beleven en informatie verschaffen over de aanwezige natuurwaarden en hun betekenis.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. In het natuurmonument dienen dan ook geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie te worden toegelaten.

Zowel vanaf het water als vanaf het land is het gewenst de optredende rustverstoring op de platen en het aangrenzende ondiepe water te beperken, omdat hier juist de grootste natuurwaarden aanwezig zijn die zeer verstoringsgevoelig zijn vanwege de functie als rustgebied voor watervogels, als slaappleaats voor ganzen en zwanen en als fourageergebied voor vissende watervogels. Ter bescherming van deze gebieden is het gewenst als afscherming tegen ongewenste betreding vanaf openbare wegen en toegankelijk vaarwater maatregelen te treffen in de vorm van bebording, controle en fysieke barrières.

Ter bevordering van de rust voor vogels is het gewenst de vaarroute direct ten westen van Achter de Zwartten te verondiepen.

De natuurfunctie van het water dient door zonering meer tot zijn recht te komen: snelvaren (meer dan 12 km/uur) dient niet te worden toegestaan en ondiep water dient grotendeels gevrijwaard te zijn van watersport en sportvisserij.

Voor optimale mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie zijn observatiepunten en -routes mogelijk, bij voorkeur te realiseren aan de west- en zuidranden van het natuurmonument, omdat het hier mogelijk is grootschalig open terrein te vermijden en verstoring van de rust te voorkomen. Uitbreiding van natuurpaden en observatiepunten is daarom vooral bij Kollumeroord mogelijk. Een informatiepunt voor bezoekers dient bij voorkeur in het Ballastplaatbos gesitueerd te worden, vanwege de ligging nabij de meest bezochte recreatiererrenen en de bufferende werking van het bos t.o.v. de kwetsbare natuurwaarden.

Het is gewenst bij de realisatie van voorzieningen voor sportvissers geen nieuwe plaatsen van verstoring te creëren.

6.3 Agrarisch gebruik

Het is gewenst tot overeenstemming te komen met de beheerders van de particuliere gronden met agrarisch gebruik over het beheer van deze gronden in het kader van een eventueel op vrijwillige basis op te stellen beheersplan (zie 7.1.2), om dit zoveel mogelijk af te stemmen op natuurdoelstellingen en deze gronden integraal te betrekken bij de aangrenzende grote extensieve begrazingseenheden.

6.4 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Waar het natuurmonument grenst aan de waterkeringen (de afsluitdijk en de dijk om de voormalige Lauwerszee) staat het belang van de waterkerende functie van de dijk voorop en zal het onderhoud ten behoeve van de instandhouding onbelemmerd doorgang kunnen vinden. Werkzaamheden in het kader van het dagelijkse beheer en onderhoud ten behoeve van het waterstaatkundig beheer van waterlopen kunnen onbelemmerd plaats vinden, zoals het maaien van bermen en taluds en het op de kant trekken van watervegetatie.

Ten aanzien van groot onderhoud geldt dat in beginsel de essentiële functies op het gebied van natuur- en landschapsbehoud en de essentiële waterstaatkundige functies elkaar niet wezenlijk mogen aantasten.

Het normale waterbeheer, zoals het lozen en afvoeren van oppervlaktewater via het natuurmonument, kan worden voortgezet. Het huidige normale beheer van de scheepvaartroutes kan worden voortgezet.

Het boezemwatersysteem, waarvan het natuurmonument deel uitmaakt, heeft een sterk gestuurd karakter. Het huidige streefpeil is 0,93 m -NAP maar het is gewenst d.m.v. een aangepast spuiregime te streven naar peilen waarbij zo lang mogelijk hoge waterstanden in stand worden gehouden, zoals in de Beheers- en ontwikkelingsvisie is aangegeven en nog nader wordt uitgewerkt. Afhankelijk van nadere planvorming en na afweging van alle belangen betekent dit dat het peilbeheer alleen wordt aangepast indien daartoe bestuurlijke overeenstemming bestaat. Het beter afstemmen van de boezemfunctie op de natuurfunctie zou kunnen worden bereikt als in de periode november t/m maart het streefpeil (na te streven peil van het boezemwater) wordt verhoogd door vertraging van de afvoer, in de perioden april/mei en september/oktober tot maximaal 0.50 m-NAP, en dat het streefpeil wordt verlaagd in de zomer (juni t/m augustus) tot 1 m-NAP. In de zomer dient de peildynamiek vergroot te worden door tijdens neerslagrijke periodes tijdelijke peilverhogingen in stand te houden.

6.5 Jacht en wildbeheer

Voor het natuurmonument geldt een beheerdoelstelling die gericht is op een zo ongestoord mogelijk verloop van natuurlijke processen. Gezien de nagestreefde beheerdoelstelling dient regulatie van soorten in het natuurmonument in beginsel achterwege te blijven. Jachtoefening zal indien nodig kunnen plaatsvinden voor het realiseren van het beoogde natuurdoel of voor het beperken van wildschade in aangrenzende gebieden, voorzover daartoe geen andere bevredigende middelen aanwezig zijn.

Slechts in deze gevallen kan een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet verleend worden.

6.6 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij vindt zodanig plaats, dat deze in de huidige omvang en intensiteit gehandhaafd kan blijven en kan worden afgestemd op de doelstellingen van het natuurbeheer.

Het is gewenst in overleg met de ondernemers de aalvisserij zodanig uit te oefenen dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden aangetast. Dit is met name van belang voor de ondiepe wateren, waar de aalvisserij kan plaatsvinden indien rustverstoring voor met name vogels wordt voorkomen.

7. RECHTSGEVOLGEN

In deze paragraaf worden de rechtsgevolgen van de aanwijzing beschreven.

In de paragrafen 7.1 t/m 7.1.4 voor het beschermd natuurmonument en in paragraaf 7.2 voor het staatsnatuurmonument.

7.1 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend, een vergunning worden aangevraagd. De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten, indien deze schadelijk zijn voor de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aangrenzend gebied.

De aanvraag van een vergunning moet worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK te Den Haag).

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulente Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de betrokken provincie te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor adressen paragraaf 8 "Inlichtingen").

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die gelet op de te verwachten schadelijke effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

1. Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
2. Verrichten van handelingen die wijziging van de kwantiteit of kwaliteit van het grond- of oppervlaktewater beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
  - * het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, kreken, plassen en poelen;
  - * het lozen van water op watergangen, kreken, plassen en poelen;
  - * het aanleggen van kunstwerken als stuwen en duikers;
  - * het aanleggen van drains.
3. Aanbrengen van wijzigingen in de opbouw van het profiel van watergangen, kreken, plassen en poelen.
4. Aanbrengen, wijzigen of aanleggen van (oever)beschoeiingen en betuiningen.
5. Aanbrengen van wijzigingen aan waterkeringen.
6. Verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
  - * bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, woelen, vervenen en frezen;
  - * het vergraven van taluds van het meer, watergangen, kreken en plassen;
  - * het scheuren, frezen en diepploegen van grasland en dijkellingen;
  - * het ontginnen van moerassige laagten, bos en ruigten;
  - * het verrichten van bodemverbeteringswerkzaamheden.

7. Opslaan, storten, bergen, deponeren, lozen, verbranden en achterlaten van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, afvalstoffen, (vloei)stoffen, hulpstoffen, specie, bagger, materialen en producten.
8. Gebruiken van meststoffen en (chemische) bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, uitgezonderd het voor voldoende groei van het agrarisch gewas noodzakelijke, zowel op het land als in het water.
9. Dumpen van mest, d.w.z. het uitrijden van meer mest dan voor het te telen gewas noodzakelijk is.
10. Beweiding met dieren, anders dan volgens het sinds jaar en dag bestaande gebruik in zijn huidige omvang en intensiteit.
11. Verwijderen van de strooisel-, mos- of humuslaag en het afbranden of afplaggen van (delen van) de vegetatie.
12. Maaien van riet en ruigte.
13. Planten en dunnen, rooien, vellen, snoeien, kappen of anderszins beschadigen van bomen, houtopstanden en ander houtgewas en struiken.
14. Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
15. Aanleggen van oppervlakteverhardingen van enige omvang, zoals het aanleggen of verharden van wegen, paden, banen en parkeergelegenheden.
16. Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken onderkomens zoals voer- en vaartuigen, (toer)caravans, tenten, kampeerauto's en woonboten.
17. Berijden of stallen van (motor)voertuigen en (brom)fietsen buiten de bestaande wegen, anders dan voor het noodzakelijke beheer en onderhoud van het natuurmonument.
18. Beoefenen van buitensporten zoals:
  - * motorsport;
  - * crossen met motorvoertuigen en (brom)fietsen;
  - * modelbouwsport zoals modelvliegtuig-, modelauto- en modelbootsport;
  - * ruitersport anders dan op bestaande wegen;
  - * opstijgen en landen met zweefvliegtuigen, luchtballons en ultra-lichte vliegtuigen;
  - * parasailing;
  - * het oplaten van vliegers;
  - * het gebruik van waterscooters;
  - * snelvaren.
19. Aanbrengen en inrichten van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van de recreatie zoals:
  - * kampeer- en caravanterreinen;
  - * lig- en speelweiden;
  - * stranden;
  - * watersportcentra;
  - * picknickplaatsen;
  - * oefenterreinen voor de hondensport;
  - * vis- en aanlegsteigers;
  - * plankieren;
  - * bruggen.

20. Het gebruik van geluidsapparatuur.
21. Uitoefenen van de jacht anders dan op basis van bestaande jachthuurovereenkomsten.
22. Uitoefenen van de visserij anders dan op basis van bestaande overeenkomsten tot verhuur van visrechten.
22. Het uitzetten van dieren.
23. Het steken van aas.
24. Het betreden met niet-aangelijnde honden.

Geen vergunning is vereist voor handelingen die zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.1.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7.1.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, zoals recreanten, en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde bij de artikelen 12 en 14, derde lid.

Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst die men met eigenaar of gebruiker is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (bijv. verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid).

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers zoals het betreden met niet-aangelijnde honden, spitten van aas, berijden of stallen van voertuigen anders dan noodzakelijk voor het beheer en onderhoud.

7.1.4 Rechtsgevolgen ex artikel 17

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht.

Ingevolge de artikelen 17 van de Natuurbeschermingswet en 461 van het Wetboek van Strafrecht is het mogelijk dat (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

De gesloten gebieden worden voorzover mogelijk in het veld aangeduid d.m.v. bebording, betonning en/of bebakening en voorts in ieder geval aangegeven op de door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uitgegeven Hydrografische Kaart van de Waddenzee. Deze kaarten worden voor wat betreft de betonning en bebakening jaarlijks herzien en bijgewerkt.

Voorts wordt voor de gedeelten van het open water in het natuurmonument die op grond van dit artikel gesloten zijn, verwezen naar de bij de beschikking behorende toegankelijkheidskaart.

NB Aangezien de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument van het Lauwersmeer midden in het vaarseizoen 1994 valt, worden deze zoneringsmaatregelen pas na afloop van dit vaarseizoen, maar vóór het vaarseizoen 1995 uitgevoerd.

7.2 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als staatsnatuurmonument

De wet geeft in artikel 21, derde lid, aan dat het beheer van staatsnatuurmonumenten gericht moet zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van handelingen die schadelijk zijn voor een staatsnatuurmonument is een vergunning c.q. ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist. Het betreft handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken, zoals jacht, het leggen van leidingen, seismisch onderzoek, zandsuppletie, ontgronden, spitten van aas, beroepsvisserij e.d.

Artikel 21, vierde lid, bepaalt dat ten aanzien van een staatsnatuurmonument voorts het bepaalde bij artikel 16, eerste en tweede lid, onderdelen b en c, en artikel 17 van toepassing is. Zie hiervoor paragraaf 7.1.3 en 7.1.4.

8. INLICHTINGEN

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Friesland is gevestigd op het adres Tesselschadestraat 7, Postbus 2003, 8901 JA Leeuwarden. Telefoonnummer 058-955255.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Groningen is gevestigd op het adres Engelse Kamp 6, Postbus 30027, 9700 RM Groningen. Telefoonnummer 050-207207.

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF 94-6794

7 juli 1994

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied "Lauwersmeer", gelegen in de gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a. en voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

dat het gedeelte van het natuurmonument "Lauwersmeer", dat geen eigendom is van de Staat tezamen met het aan de Staat toebehorende gedeelte in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt;

dat het natuurmonument onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat het natuurmonument natuurwetenschappelijk van groot belang is omdat het deel uitmaakt van een (thans afgesloten en deels ingepolderd) estuarium dat bestaat uit afwisselend grote wateroppervlaktes, graslanden en uitgestrekte ondieptes met oevervegetaties en grazige, deels zoutminnende, vegetaties langs en op de platen met zeldzame plantesoorten en riet- en struweelvegetaties;

dat het natuurmonument van belang is voor ganzen, eenden, roofvogels en weidevogels, van internationale betekenis is voor watervogels, broedgebied is voor ongeveer 90 soorten vogels en van belang is voor veel soorten zoogdieren;

dat het natuurmonument deel uitmaakt van een gaaf voorbeeld van een onder invloed van de zee ontstaan landschap (estuarium) met kwelders, geulen, plaatgronden en voormalige landaanwinningswerken, dat van geomorfologische betekenis is;

dat het natuurmonument een grote eenheid natuurgebied is met een grote mate van natuurlijkheid en ongestoordheid, met spontaan ontwikkelde natuurwaarden en met een, vanwege zijn grote omvang, relatief grote mate van rust;

dat het natuurmonument uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis is vanwege de grote mate van ongereptheid, weidsheid en afwisseling van open water, oeverlanden en drogere platen met een sinds de basisinrichting overwegend door spontane ontwikkeling gevormd landschap;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moet worden begrepen het natuurschoon, de ecologische en de biologische kenmerken, maar ook de geologische, geomorfologische en bodemkundige gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is geregeld;

Gezien de beschikking van 8 juli 1993, kenmerk NBLF-93-5914, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Lauwersmeer";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Groningen en van Friesland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT

Artikel 1

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Lauwersmeer", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend

gemeente Anjum, sectie A, nrs. 500, 512, 536, 548, 551 ged.;
sectie B, nrs. 2700 ged., 2758 ged., 2945 ged.;

gemeente Ee, sectie D, nrs. 1941, 2071 ged., 2106, 2108, 2110 en 2111,

een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN188/SN125.

Artikel 2

Artikel 4.9, vierde lid, van de Wet milieubeheer, is voor het natuurmonument "Lauwersmeer" niet van toepassing voorzover het geluidhinder als gevolg van militaire oefeningen betreft.

Artikel 3

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

drs. J.D. Gabor

TOELICHTING

1. INLEIDING

Het natuurmonument "Lauwersmeer" ligt in het grensgebied van de provincies Friesland en Groningen in de gemeenten Dongeradeel, Kollumerland c.a., De Marne en Zuidhorn.

Het natuurmonument bestaat uit open water, een patroon van geulen en prielen, platen en landaanwinningswerken van de voormalige Lauwerszee. In 1969 is de Lauwerszee, en daarmee ook het natuurmonument, door dijk aanleg in zijn geheel afgesloten van de Waddenzee, zodat sindsdien een ontwikkeling heeft kunnen plaatsvinden als zoetwaterbekken.

Spontane natuurontwikkeling heeft in grote delen van het natuurmonument plaatsgevonden, zodat in korte tijd een hoogwaardig natuurgebied is ontstaan met waardevolle vegetaties en een belangrijke functie als fourageer-, rust- en broedgebied voor tal van vogels.

Het gebied voldoet aan de criteria voor wetlands van internationale betekenis (Conventie van Ramsar) en maakt als kerngebied deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland (Natuurbeleidsplan).

Het natuurmonument is ca 5700 ha groot, waarvan 2200 ha ingenomen wordt door oppervlaktewater. Het landgedeelte bestaat voor de helft uit laaggelegen platen. Een oppervlakte van ca 5500 ha is staats eigendom en is aangewezen als staatsnatuurmonument. Een oppervlakte van 196 ha. is niet eigendom van de Staat en is aangewezen als beschermd natuurmonument.

Deze toelichting heeft betrekking op het gehele gebied. In het vervolg wordt met natuurmonument zowel het beschermd natuurmonument als het staatsnatuurmonument bedoeld, tenzij anders is aangegeven. In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde: de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon, de begrenzing, de andere van kracht zijnde instrumenten, het huidige gebruik, het gewenste beheer en de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCOON

2.1 Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het Lauwersmeer was voor de indijking een getijdebekken dat één geheel vormde met de Waddenzee. De Lauwerszee heeft zich gevormd tijdens de meest recente geologische periode, het Holoceen. In deze periode werd veen gevormd waarop later klei is afgezet. Vervolgens rees de zeespiegel en het klei-op-veen landschap werd aangetast zodat het natuurmonument onderdeel werd van de Waddenzee. Verdere teloorgang van land is voorkomen door aanleg van dijken. Door de zee werd zand en klei aangevoerd dat bezonk in het natuurmonument.

In het centrale deel van het natuurmonument werden zo vooral grovere zanden afgezet, hetgeen samenhangt met de hoge stroomsnelheden. Verder naar de kust kregen kleinere deeltjes de gelegenheid te bezinken in rustiger water, zodat in het westelijke en in het zuidelijke deel en in de vertakte uitlopers van de geulen naar zuid-, west- en oostzijde een klei-rijkere bodem ontstond. Aan de randen van het natuurmonument zijn langs de voormalige kust landaanwinningswerken uitgevoerd; aldus is hier een lichte tot zware klei afgezet. Voor een deel zijn deze gronden ingepolderd (Polder de Band). Bijzondere elementen zijn de voormalige mosselbanken die verspreid voorkomen en veelal kleiiger zijn dan de overwegend zandige platen waarop ze liggen. Aan de directe invloed van het zeewater op het natuurmonument kwam een einde na de aanleg van de Lauwerszee-afsluitdijk. Het natuurmonument bestaat thans geheel uit voormalige buitendijkse gronden en wateren.

Het natuurmonument openbaart zich als een grootschalig gebied met gering reliëf. De Slenk en het Vaarwater naar Oostmahorn in het centrale deel van het natuurmonument zijn 4 tot 13m -NAP diep, maar de uitlopers van de geulen zijn ondiep en vallen tijdelijk droog. De voormalige wadplaten zijn vlak en tot 0,4 m + NAP hoog, maar aan de randen van het natuurmonument neemt de hoogte toe tot 1,5 m +NAP in de voormalige landaanwinningswerken.

Het natuurmonument heeft een waterbergende functie en staat niet (direct) onder invloed van de getijdenstromingen van de zee. Een indirecte invloed is er wel omdat bij hoge waterstanden in de Waddenzee niet gespuid kan worden. In herfst en winter is de aanvoer van boezemwater uit Groningen, Friesland en noordoost-Drenthe soms groter dan de spui-capaciteit bij Lauwersoog. Op grote schaal vinden er dan overstromingen plaats (stijging maximaal 1 m). Afhankelijk van het waterpeil liggen de platen meer of minder onder water; in het voorjaar daalt het waterpeil en in juni is de bodem van de platen veelal sterk ingedroogd. Kenmerkend voor de zomerperiode zijn de brede slikranden langs de slenken. De dynamiek van de waterpeilfluctuaties is door het nagestreefde boezempeil en voornoemde omstandigheden niet altijd gunstig voor de ontwikkeling van natuurwaarden.

2.2 Flora en vegetatie

Fonteinkruiden vormen brede dicht aaneengesloten gordels van tientallen tot honderden meters breed aan de randen van de geulen en langs de platen, waarin veel voorkomen: Schedefonteinkruid, Gekroesd fonteinkruid en Doorgroeid fonteinkruid. Een goed ontwikkelde oevervegetatie met Riet, Zeebies en Ruwe bies komt voor langs een deel van de oevers en er zijn rietveldjes bij uitmondingen van kreekjes. Vegetaties van zout milieu komen nog voor aan de randen van laaggelegen, begraasde platen; dit zijn deels open zeekraalvegetaties met Schorrekruid, Zeeaster, Gewoon en Stomp kweldergras en deels vegetaties met Zeeaster, Schorrekruid en Schijnspurrie. De ontzilting en de daarmee samenhangende wijziging van deze vegetaties gaat langzaam.

Op de iets hoger gelegen delen van de platen zijn fioringras-vegetaties aanwezig. In deze zone vormen vegetaties met Geknikte vossestaart, Zeeaster, Zilte rus en Ruw beemdgras overgangen naar soortenrijke vegetaties. Op lutumhoudende zandgrond vegetaties met Watermunt, Wolfspoot, Valse voszegge, Engelwortel en Moeraszoutgras, met daarnaast op grote schaal Duinriet, Riet en struweelvegetaties. Op lutumarme zandgrond vegetaties met Parnassia, Krielparnassia, Geelhartje, orchideeën, Strandduizendguldenkruid en Kale jonker.

De grazige vegetatie op de platen wordt op de hogere delen verdrongen door riet en struwelen met Schietwilg en Kruiwilg op zavelige gronden en Duindoorn, Grauwe wilg en Geoorde wilg op lutumarme gronden. Onder invloed van begrazing blijven zoutminnende vegetaties en grazige vegetaties langer in stand terwijl vooral riet en struweel toenemen waar niet begraasd wordt.

2.3 Fauna

De betekenis van het natuurmonument voor de fauna is groot, met name voor vogels. Van 16 soorten pleisterende vogels wordt gedurende een bepaalde periode in het jaar tenminste 1% van de noordwest-Europese populatie aangetroffen waardoor de internationale betekenis groot is.

De vogelbevolking past zich aan bij de vegetatie-ontwikkeling: na de afsluiting van de Lauwerszee onstonden nieuwe broedbiotopen en nam het aantal soorten broedvogels toe van 22 in 1969 tot ca. 90 nu, waaronder Blauwe reiger, Kluut, Noordse stern, Krakeend, Waterral, Porseleinhoen, Kempphaan, Tureluur, Grauwe kiekendief, Bruine kiekendief, Ransuil en Velduil; het aantal rietvogels en bosvogels neemt toe.

Vogels die het natuurmonument tijdelijk bezoeken als fourageergebied, pleisterplaats of als hoogwatervluchtplaats zijn onder meer: Kleine zwaan, Rietgans, Grauwe gans, Brandgans, Bergeend, Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Tafeleend, Brilduiker, Lepelaar, Aalscholver, Regenwulp, Goudplevier, Strandleeuwerik, Frater, IJsgors, Sneeuwgorst, Ruigpootbuizerd, Smelleken, Slechtvalk en Blauwe kiekendief.

Snel vestigden zich na de afsluiting de zoogdieren Veldmuis, Aardmuis, Bosmuis, Dwergmuis en Bosspitsmuis, Konijn, Haas, Ree, Bunzing, Hermelijn en Wezel. Geruime tijd is ook de Mol al aanwezig en de Vos heeft zich in 1986 gevestigd.

De intrek van zoetwatervissoorten heeft geleid tot een goede visstand met veel soorten, hoewel er aanwijzingen zijn dat witvis onevenredig sterk toeneemt. Terwijl de zoutwatersoorten Bot en Spiering zich handhaven, hebben zich in ieder geval gevestigd Baars, Snoekbaars, Brasem, Blankvoorn, Pos, Snoek, Kolblei, Rietvoorn, Zeelt, Karper, Aal, Driedoornige en Tiendoornige stekelbaars.

2.4 Natuurschoon

Het natuurmonument is uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis vanwege de relatief grote ongereptheid, de wijdsheid van het vlakke, open landschap, de aanwezige structuur van het voormalige waddenlandschap met landaanwinningspatronen, afwisselend uitgestrekte wateroppervlakken, oeverlanden en zandplaten en in het bijzonder de gaafheid van de door spontane ontwikkeling ontstane natuurwaarden onder invloed van processen als overstroming, ontzilting en vegetatie-successie en van begrazing.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het natuurmonument behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht. Het natuurmonument bestaat uit de Grote Eenheid Natuurgebied, zoals aangegeven in de Inrichtingsschets Lauwersmeergebied (zie 4), vermeerderd met voormalige landbouwgronden in de Ezumakeeg vanwege de natuurfunctie van deze gronden.

De grens van het natuurmonument loopt in het noordwesten langs de binnenteen van de afsluitdijk, langs het ondiepe water en de waterloop naast de dagrecreatieve voorziening, om Polder de Band en in zuidelijke richting over de buitenteen van de voormalige Lauwerszeedijk, langs de jachthaven en de steigers bij Oostmahorn en opnieuw langs de Lauwerszeedijk. In het zuiden loopt de grens om het ondiepe water aan de noordoever van het Dokkumerdiep tot aan Kollumeroord, om het Diepsterbos, het Zomerhuisbos en de waterloop langs het recreatieterrein en vervolgens langs de noordberm van de Kwelderweg, de waterlijn rond het schietterrein Kollumerwaard en de vestiging van Muiden Chemie, enkele landbouwpercelen op de Zoutkamperplaat en over de teen van de Provinciedijk. Vanaf Zoutkamp loopt de oostgrens dwars over de Zoutkamperril langs de jachthaven en verder langs de westzijde van de Strandweg naar het noorden langs de zuidzijde van de Vlinderbalg en langs de westzijde van de Marneweg tot aan het Nieuwe Robbengat. Vervolgens om de oever van de Ballastplaat, langs de waterloop om het terrein voor intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en schuin over het Nieuwe Robbengat naar de Waddenzeedijk ten westen van de spuisluisen.

Waar de grens langs percelen loopt is het hart van de eventueel aanwezige sloot de grens, waar de grens langs wegen loopt is de weg zelf uitgezonderd van de aanwijzing en ligt de grens op de rand van de berm of in het hart van de eventueel aanwezige sloot, tenzij hiervoor of op bijgaande kaart BN188/SN125 anders is aangegeven. Waar de grens langs ondiep water loopt is bedoeld de bebakende grens met 1.30 m waterdiepte, gelegen op 2.20 m-NAP.

De in het hier beschreven gebied gelegen gedeelten van de Gerbrandyweg, Bantswei en Marneweg met bijbehorende bermen zijn uitgezonderd van de aanwijzing en de (gedeelten van) de openbare verharde verkeerswegen Ezumakeeg, De Rug en de Strandweg met bijbehorende bermen worden geacht niet tot het natuurmonument te behoren.

Voor de nauwkeurige begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN188/SN125.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

In 1988 is de interprovinciale Inrichtingsschets Lauwersmeergebied vastgesteld: op 29 juni 1988 door Provinciale Staten van Friesland en op 19 juli 1988 door Gedeputeerde Staten van Groningen.

Bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet is deze Inrichtingsschets als uitgangspunt genomen.

In de Inrichtingsschets zijn alle functies van het Lauwersmeergebied omschreven en is de begrenzing van de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer vastgelegd. Op 17 december 1986 is als gevolg van de opstelling van de Inrichtingsschets de partiële herziening van het streekplan Groningen door Provinciale Staten van Groningen vastgesteld, waarin het natuurmonument is aangeduid als natuurgebied, als water en als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton.

In het streekplan Friesland, vastgesteld op 22 februari 1989 door Provinciale Staten van Friesland, maakt het natuurmonument deel uit van een gebied met een globale gecombineerde aanduiding "natuurgebied met een belangrijke recreatie- en landbouwfunctie"; het natuurmonument is tevens aangeduid als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton en te ontwikkelen militair oefenterrein.

Thans is een ontwerp-streekplan 1994 (maart 1993) in procedure.

In het Provinciaal plan waterhuishouding van de provincie Friesland (okt. 1991) gelden t.a.v. het natuurmonument de volgende functieaanduidingen:

land: natuur met belangrijke recreatieve en landbouwkundige waarden;
water: waterkwaliteit, water van het middelst ecologisch niveau.

In het vigerende bestemmingsplan Marnewaard van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied Lauwersmeer", "water" en "militair oefenterrein met natuurlijke waarde". Er zijn tevens gedeelten bestemd als "dagrecreatie watersport" en als "natuurgebied Lauwersmeer, recreatief medegebruik extensief". Goedkeuring is onder meer onthouden aan de bestemmingen "dagrecreatie-bos", "natuurgebied Lauwersmeer, recreatie medegebruik surfen" en "natuurgebied Lauwersmeer" dat nader is aangeduid met "vaarroute".

Het plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden, behoudens de gedeelten waaraan goedkeuring was onthouden door Gedeputeerde Staten.

In het vigerende bestemmingsplan Hunzegat van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied" en "water". Dit plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden.

In het vigerende bestemmingsplan Lauwersend van de gemeente Zuidhorn, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 12 januari 1982, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor natuur en landschap" en "verkeersdoeleinden, verkeer te water".

In het vigerende bestemmingsplan Oostmahorn van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 mei 1974, is het natuurmonument bestemd als "water" en "natuurgebied B".

In het vigerende bestemmingsplan Westelijke Lauwerszee Oever van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten Friesland op 2 maart 1979, is het natuurmonument bestemd als natuurgebied, "strand met extensief recreatief gebruik" en agrarisch gebied en jachthaven.

Dit plan is bij Koninklijk besluit van 4 augustus 1983 onherroepelijk geworden. Goedkeuring is onthouden aan de bestemmingen "vakantie accommodatie" en een gedeelte van de plankaart met bestemming "jachthaven" in de Ezumakeeg. Dit plan is verouderd omdat de gronden bestemd als agrarisch gebied en jachthaven een natuurfunctie vervullen.

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Oostdongeradeel van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 25 april 1984, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied I", "natuurgebied II" en "zeewering". Deze laatste bestemming heeft betrekking op dijken in de Polder de Band die geen zeeerende functie meer hebben en in gebruik zijn als natuurgebied.

- / -

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 23 januari 1979, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw, categorie A en categorie B (natuurgebied)", "agrarische doeleinden (agrarisch gebied)", "verkeersdoeleinden, categorie W (weg-berm) en categorie VW (vaarweg)" en "waterhuishoudkundige doeleinden, categorie K (kade) en categorie W (watergang)". Dit bestemmingsplan is verouderd; de als agrarisch gebied bestemde gronden zijn als natuurgebied in gebruik.

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord, partiëel plan 1979 van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 april 1980, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor landschaps- en natuurbouw, tevens voor waterhuishoudkundige doeleinden (watergang)".

In het vigerende bestemmingsplan Kollumerwaard van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 26 augustus 1988, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw (natuurgebied)", "militaire doeleinden", "verkeersdoeleinden (vaarweg)" en "verkeersdoeleinden (wegen en bermen)". Aan onder meer de bestemming "agrarische doeleinden (agrarisch gebied)" is goedkeuring onthouden. Het natuurmonument is tevens aangeduid als "onveilige zone"; deze zone is echter niet als zodanig in gebruik. Het plan is bij Koninklijk besluit van 28 juli 1992 onherroepelijk geworden.

5. HUIDIG GEBRUIK

5.1 Natuurbeheer

Naast het oppervlaktewaterbeheer (ca 2200 ha.) bestaat het huidige natuurbeheer op de staatsgronden (3300 ha.) voornamelijk uit begrazing (1600 ha.), niets doen (950 ha.), extensief beheer van bos (250 ha.) en maaibeheer (50 ha.). De overige gronden (450 ha.) zijn voormalige landbouwgronden in tijdelijke extensieve exploitatie (zie paragraaf 5.3).

Met actief vegetatie-beheer op de voormalige wadplaten d.m.v. begrazing is in 1977 begonnen en dit is steeds verder uitgebreid. Er grazen schapen, paarden en jongvee (pinken). Hiervoor worden éénjarige pachtovereenkomsten afgesloten met veehouders. Deze seizoensbegrazing is in 1977 begonnen op een oppervlakte van 360 ha. en nam toe tot 1280 ha. heden.

Op de Sennerplaat, Blikplaat en Zoutkamperplaat is voorlopig gekozen voor spontane ontwikkeling zonder begrazing, maar in 1989 is gestart met jaarrondbegrazing op ca 320 ha op de Zoutkamperplaat met Schotse Hooglanders en Konikpaarden.

In het gedeelte dat sinds 1980 gemaaid wordt ontwikkelt zich een goede weidevogelpopulatie en een bijzondere vegetatie. Het vegetatiebeheer is bedoeld om ontwikkeling tot rietruigte e.d. tegen te gaan, waardevolle vegetaties te ontwikkelen en het biotoop voor met name vogels te verbeteren en om de haalbaarheid van jaarrondbegrazing te onderzoeken.

Een deel van het bos in het natuurmonument, het Ballastplaatbos, is aangeplant om de groei van diverse boomsoorten te testen. Het houtteeltkundig onderzoek is beëindigd en het huidige extensieve bosbeheer is gericht op een voor bezoekers aantrekkelijk en natuurrijk bostype.

De particuliere gronden in de Bochtjesplaat en de Polder de Band (ca 161 ha.) worden als ganzen- en weidevogelgebied beheerd d.m.v. begrazing en aanvullend maaibeheer. In 1991 zijn in Polder de Band enkele sloten verbreed en voorzien van flauwe oevers. Deze inrichtingsmaatregel betekent een verbetering van het biotoop voor jonge weidevogels.

In de rest van het beschermd natuurmonument vindt agrarisch beheer (35 ha.) en een beheer van niets doen plaats (1 ha.).

5.2 Recreatie

Het natuurmonument is van betekenis voor de recreatie-toervaart, de staande mast-route-Waddenzee, surfen, kanoën en de sportvisserij. Voor het surfen zijn startplaatsen bij Nieuwe Robbengat, Hoek van de Bant en Oostmahorn, juist buiten de grens van het natuurmonument. Eveneens buiten het natuurmonument zijn de ligplaatsen voor de grote watersport gesitueerd: 1800 ligplaatsen voor boten (vast en los); gebiedseigen boten: 1500.

De waterrecreatie maakt vanuit de jachthavens Robbegat, Lunegat, Noordergat, Bootsgat (bij Oostmahorn), Hunzogat, Kollumeroord (passantenhaven) en de aanlegsteiger aan de noordoever van de Raskes en de surflocaties (allen gelegen buiten het natuurmonument), 's zomers intensief gebruik van het bevaarbare water (Lauwersmeer, Dokkumerdiep en Zoutkamperril). Op diverse plaatsen langs het vaarwater zijn aanlegvoorzieningen voor de recreatievaart gemaakt in het natuurmonument. De Zuidelijke Ballastplaat is t.b.v. de recreatievaart doorgraven en er zijn daarbij twee eilanden aangelegd voor de watersport. Het eiland Senneroog in het Dokkumerdiep is voor de watersport ingericht. Door de intensieve waterrecreatie vindt verstoring plaats van de natuurwaarden, zowel op het water als op de platen. Vanaf het diepere water vindt verstoring plaats van vogels die verblijven op de open plaatgronden en in ondiepe wateren zoals Achter de Zwartten, het Jaap Deensgat, Oude Robbengat, De Raskes en Simonsgat. Vooral waar diep water direct grenst aan drogere gronden, zoals bij Achter de Zwartten en aan de Friese zijde daarvan, vindt verstoring van vogels plaats op de drogere gronden.

Intensieve landrecreatie en oeverrecreatie vinden direct buiten de grens van het natuurmonument plaats (Lauwersoog, Oostmahorn, Hoek van de Bant, Ballastplaatbos en Kollumeroord) en in het natuurmonument op de voor watersport aangelegde eilandjes en de diverse aanlegsteigers verspreid in het natuurmonument (plankzeilen, zwemmen, kanoën en gebruik als dagcamping, speel- en ligweide).

Er zijn veel mogelijkheden voor natuurbeleving vanaf (water)wegen en, in beperkte mate, vanaf paden die langs en door het natuurmonument voeren. Een aantal natuurpaden is gelegen bij Kollumeroord en in het Ballastplaatbos; ook de bossen zijn daar ontsloten voor de recreatie, uitgezonderd het westelijk deel van het Ballastplaatbos dat beperkt toegankelijk is. Bij verdere ontwikkeling van intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en Kollumeroord, buiten het natuurmonument overeenkomstig de Inrichtingsschets, kunnen negatieve gevolgen voor de natuurwaarden in het natuurmonument voorkomen worden door zonering en voorlichting.

In de Inrichtingsschets en de beheers- en ontwikkelingsvisie is vermeld dat speciale inrichtingsmaatregelen worden genomen ter voorkoming van uitstralingseffecten van het verblijfsrecreatieve project Ballastplaatbos. Handhaving van de rust speelt bij het beheer van het natuurmonument een vitale rol, reden waarom er een betredingsverbod is ingesteld voor de voormalige wadplaten met aangrenzende ondiepe wateren, de insnijdende krekken en het gebied "Achter de Zwartten". Het diepe water met een functie als vaargebied is vrij toegankelijk. Het oevergebied langs de Ezumakeeg, een deel van Kollumeroord en de kavel ten noorden van de weg De Rug zijn niet toegankelijk van 15 maart tot 15 juli. De particuliere gronden in het natuurmonument zijn niet vrij toegankelijk.

Er bevinden zich naar schatting 200 hengelaars in het natuurmonument op topdagen. De sportvisserij is te verdelen in oevervisserij en bootvisserij. Mogelijkheden om met een eigen boot te water te gaan zijn aanwezig in alle jachthavens. Visbotenverhuur vindt plaats in Zoutkamp, Oostmahorn en Ezumazijl. Vanuit de boot wordt er voornamelijk op Snoekbaars gevist in geulen en gaten. Vanaf de opengestelde oevers wordt vooral op witvis gevist: Blankvoorn en Brasem. De schubvisrechten zijn verhuurd aan de Federatie Friesland van Sportvissersverenigingen en aan het Provinciaal Groninger Fonds tot verkrijging en behoud van goed hengelwater. Het vissen vanaf boten in ondiep water heeft rustverstoring voor de fauna tot gevolg.

5.3 Agrarisch gebruik

In het natuurmonument liggen gronden die in het verleden door Rijkswaterstaat in tijdelijke landbouwkundige exploitatie zijn genomen. Het betreft delen van de Ezumakeeg, de Pompsterplaat en de Zoutkamperplaat. Deze gebieden van resp. 235 ha., 185 ha. en 30 ha. worden inmiddels extensief beheerd door de Directie Flevoland van Rijkswaterstaat en door het Staatsbosbeheer.

De particuliere buitendijkse gronden bij Dokkumer Nieuwe Zijlen en in de Ezumakeeg (ca 35 ha) zijn als grasland in gebruik en hebben een belangrijke functie als ganzen- en weidevogelgebied.

5.4 Militair gebruik

Door het gebruik als schietterrein is er vanuit de Marnewaard geluidhinder in het natuurmonument.

Ook is er sprake van geluidsbelasting als gevolg van oefenende voertuigen en het gebruik hierbij van knalsimulatiemiddelen en oefenmunitie.

Bij de parlementaire behandeling van de Evaluatienota Structuurschema Militaire Terreinen is de beslissing genomen tot het niet-inrichten van de simulatieschietbaan. De regering heeft bij die gelegenheid opgemerkt bereid te zijn hiervoor een andere locatie te zoeken, maar als deze niet gevonden kon worden en de behoefte niettemin aanwezig bleef, deze kwestie opnieuw aan de Tweede Kamer voor te leggen. Verdere besluitvorming omtrent de Kollumerwaard heeft op het moment van de toepassing van de Natuurbeschermingswet nog niet plaatsgevonden.

Mocht uiteindelijk besloten worden het terrein niet als militair terrein in te richten, dan zal dit alsnog worden aangewezen als staatsnatuurmonument d.m.v. een vervolgaanwijzing, zoals ook aangegeven op de bij de beschikking behorende overzichts- en toegankelijkheidskaart.

5.5 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Het diepe water in het natuurmonument heeft een functie voor de beroepsscheepvaart. Het Dokkumerdiep en de Zoutkamperril vormen de scheepvaartverbinding tussen de voormalige Lauwerszee en de Friese en Groningse binnenwateren voor schepen tot 600 ton.

Het scheepvaartbeheer bestaat uit het aanbrengen van vaarwegmarkeringen en het op diepte houden van Dokkumerdiep, Zoutkamperril en de Raskes. Er zijn in het kader van het vaarwegbeheer tal van ondieptes gesaneerd.

Alle gronden in het natuurmonument, behalve de omkade delen, die lager dan NAP liggen hebben een boezemfunctie als onderdeel van de Fries/Groningse boezem waardoor er in het winterhalfjaar een zeer dynamische waterstand is. Er zijn oeververdedigingen aangelegd langs diverse delen van de oorspronkelijke wadplaten, om een snelle afslag van de destijds kale platen te voorkomen. Kale zandplaten, zoals De Rug, zijn kort na droogvallen ingezaaid om verstuiving tegen te gaan.

Het gevolg van peilbeheersing (vastgesteld boezempeil is 0.93 m-NAP), de doorspoeling naar zee en de doorvoer van water naar Groningen is, dat de waterkwaliteit in het natuurmonument in de zomermaanden doorgaans in hoge mate bepaald wordt door de slechte kwaliteit van het IJsselmeerwater. De kwaliteit kan nog verslechteren door verontreiniging tijdens het transport naar het natuurmonument. Door het boezempeilbeheer zijn er voor de natuurontwikkeling ongunstige peilen: in het winterhalfjaar te laag en in de zomer iets te hoog vergeleken met de optredende seizoensmatige fluctuaties in natuurlijke situaties. Het Ballastplaatbos en de noordelijke delen van het Kollumeroordbos zijn omkaad en voorzien van een ontwaterings- en afwateringsstelsel en wordenvoor het grootste deel bemalen.

5.6 Jacht en wildbeheer

In het staatsnatuurmonument vindt op beperkte schaal jacht plaats op fazant, ree, vos, haas en konijn. Deze jacht wordt in de komende zes jaar geleidelijk beëindigd. In verband met de bestrijding van wildschade bij derden buiten het natuurmonument kan afschot nodig zijn. Het wildbeheer wordt uitgevoerd door een wildbeheereenheid in opdracht van de terreinbeheerders.

In een deel van de Ezumakeeg zijn gronden bezwaard met het recht van afpaling op grond van de Jachtwet in verband met de juist buiten het natuurmonument gelegen eendenkooien (1200 m vanuit het midden van de kooien).

In het beschermd natuurmonument wordt, behalve in de buitendijkse gronden bij de Engwierumer Polder (ca 23 ha.), niet gejaagd.

5.7 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij wordt in het Lauwersmeergebied uitgeoefend door drie ondernemers die alleen het Lauwersmeer, met name het staatsnatuurmonument, als werkgebied hebben en afhankelijk zijn van de huur van de aalvisrechten in het natuurmonument. Er is sprake van gemene weide visserij. Over de visserij in het natuurmonument wordt overleg gevoerd in de Beheers- en Adviescommissie Lauwersmeer waarin zowel de schubvisrechthebbenden (sportvisserij) als de aalvisrechthebbenden (beroepsvisserij) zitting hebben. De aalvisserij vindt plaats in het gehele natuurmonument, maar is in de periode augustus - november vooral geconcentreerd langs de afsluitdijk. De aalvisserij veroorzaakt beperkte aantasting van natuurwaarden in het ondiepe water.

6. GEWENST BEHEER

In de nog vast te stellen Beheers- en ontwikkelingsvisie voor de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer is het gewenste beheer vastgelegd. In die visie is per terreintype aangegeven op welke wijze aan compleetheid en zelfregulatie in het natuurmonument inhoud kan worden gegeven en is de gewenste ontwikkeling voor inrichting en beheer beschreven. De hierna genoemde keuzes voor het gewenste beheer zijn hierop gebaseerd. Nadere formulering van natuurdoelen en - daarmee samenhangend - gewenst beheer, kan nog plaatsvinden bij de vaststelling van genoemde visie.

6.1 Natuurbeheer

Het natuurbeheer op de voormalige wadplaten en de drogere gronden dient gericht te zijn op grootschalige ongestoorde ontwikkeling van climaxvegetaties en zowel grootschalige als kleinschalige open grazige vegetaties, onder invloed van begrazing door grote herbivoren. Natuurlijke bosvorming onder natte tot vochtige omstandigheden wordt op langere termijn nagestreefd op eilanden en in de periferie en in de natte delen van de begraasde platen. Instandhouding van een grootschalig open, grazig en nat gebied dat direct aansluit op ondiep open water wordt nagestreefd door relatief intensieve begrazing in de zomer in het Groningse deel van het natuurmonument, waar mogelijk aangevuld met jaarrondbegrazing. In het Friese deel (Kollumerwaard en Ezumakeeg) wordt zo natuurlijk mogelijke jaarrondbegrazing nagestreefd. Dit is hier mogelijk omdat voor deze vorm van begrazing het gewenste ruime areaal drogere gronden aanwezig is op de Pompsterplaat (Kollumerwaard) en in de Ezumakeeg. Het is gewenst deze gronden, voorzover boven NAP gelegen, d.m.v. de aanleg van een oppervlakkig afwateringssysteem voor dit doel in te richten.

Voor de Bochtjesplaat en de Polder de Band worden geen ingrijpende maatregelen voorzien en dient het beheer voortgezet te worden; alleen het begrazingsbeheer van de binnenkaadse en buitenkaadse delen van de Bochtjesplaat kan worden geïntegreerd.

Verwacht wordt dat het natuurmonument onder invloed van de begrazing door grote herbivoren tevens een functie zal vervullen voor de opvang van fouragerende ganzen.

Ook voor de bestaande bossen geldt een doelstelling met een zo laag mogelijk niveau van beheersmaatregelen. Van de bestaande bossen dient het zuidoostelijk deel van het Ballastplaatbos bij de aangrenzende begraasde eenheden worden betrokken en wellicht in de toekomst een groter deel van dit bos. Het beheer van de bossen dient gericht te zijn op doeltypen van bos met accent natuur, waarbij ontwikkeling naar meer natuurlijk bos met ter plaatse thuishorende soorten wordt nagestreefd. De ontsluiting en waterhuishouding worden op de natuurfunctie afgestemd.

Het beheer van het westelijk deel van de Ezumakeeg dient mede gericht te zijn op de opvang van ganzen.

Het is gewenst ondiepe plassen en rietmoeras aan te leggen in de lage delen van de Ezumakeeg en in het oostelijk deel van het gebied Kollumeroord, zodat moerasontwikkeling kan plaats vinden. Het is gewenst de waterhuishouding natuurlijker te maken door de bemaling op te heffen en neerslag vast te houden in de Ezumakeeg, het Ballastplaatbos, Diepsterbos en Zomerhuisbos en de watergangen die Kollumeroord, Pompsterplaat en Zoutkamperplaat doorsnijden te saneren, zodat neerslag vastgehouden wordt en op natuurlijke wijze afstroomt.

Voor de ontwikkeling van oeverbegroeiingen en de daarmee samenhangende fauna is het gewenst dat de van nature optredende seizoensmatige fluctuaties van het waterpeil zoveel mogelijk in het peilverloop tot uiting komen (zie paragraaf 6.5).

6.2 Recreatie

Bij de realisering van het hierna omschreven gewenste beheer zal de eerdergenoemde Inrichtingsschets Lauwersmeer 1988 of een eventuele herziene versie als uitgangspunt gelden, waarbij het streekplan en het Vinx-leefbaarheidsproject tevens een rol zullen spelen.

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen, voorzover deze niet reeds aanwezig is.

Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn.

De recreatieve betekenis van het Lauwersmeer wordt voor een belangrijk deel ontleend aan het natuurlijke karakter van het gebied. Veel dagjesmensen bezoeken het Lauwersmeergebied om van de ongereptheid ervan en van planten en dieren te genieten, en/of om in deze natuurlijke omgeving hun sport/activiteit te beoefenen.

De natuur in het gebied vervult zodoende niet alleen als decor maar ook als educatief element een belangrijke functie voor de ontspanning zoekende mens.

De Staat (Staatsbosbeheer) ziet hier een taak om niet alleen de bezoeker kennis te laten nemen van de vele facetten van de natuur, maar ook om bij te dragen aan het groeiend besef dat een gezond milieu en een rijke natuur van groot belang zijn voor het voortbestaan (evaluatie NBP-beleid 1993).

Daar waar mogelijk, zonder dat dat in onaanvaardbare mate ten koste gaat van de hoofdfunctie, zal het Staatsbosbeheer de bezoeker gelegenheid bieden het gebied te beleven en informatie verschaffen over de aanwezige natuurwaarden en hun betekenis.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. In het natuurmonument dienen dan ook geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie te worden toegelaten.

Zowel vanaf het water als vanaf het land is het gewenst de optredende rustverstoring op de platen en het aangrenzende ondiepe water te beperken, omdat hier juist de grootste natuurwaarden aanwezig zijn die zeer verstoringgevoelig zijn vanwege de functie als rustgebied voor watervogels, als slaapplaats voor ganzen en zwanen en als fourageergebied voor vissende watervogels. Ter bescherming van deze gebieden is het gewenst als afscherming tegen ongewenste betreding vanaf openbare wegen en toegankelijk vaarwater maatregelen te treffen in de vorm van bebording, controle en fysieke barrières.

Ter bevordering van de rust voor vogels is het gewenst de vaarroute direct ten westen van Achter de Zwartten te verondiepen.

De natuurfunctie van het water dient door zonering meer tot zijn recht te komen: snelvaren (meer dan 12 km/uur) dient niet te worden toegestaan en ondiep water dient grotendeels gevrijwaard te zijn van watersport en sportvisserij.

Voor optimale mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie zijn observatiepunten en -routes mogelijk, bij voorkeur te realiseren aan de west- en zuidranden van het natuurmonument, omdat het hier mogelijk is grootschalig open terrein te vermijden en verstoring van de rust te voorkomen. Uitbreiding van natuurpaden en observatiepunten is daarom vooral bij Kollumeroord mogelijk. Een informatiepunt voor bezoekers dient bij voorkeur in het Ballastplaatbos gesitueerd te worden, vanwege de ligging nabij de meest bezochte recreatiererrenen en de bufferende werking van het bos t.o.v. de kwetsbare natuurwaarden.

Het is gewenst bij de realisatie van voorzieningen voor sportvissers geen nieuwe plaatsen van verstoring te creëren.

6.3 Agrarisch gebruik

Het is gewenst tot overeenstemming te komen met de beheerders van de particuliere gronden met agrarisch gebruik over het beheer van deze gronden in het kader van een eventueel op vrijwillige basis op te stellen beheersplan (zie 7.1.2), om dit zoveel mogelijk af te stemmen op natuurdoelstellingen en deze gronden integraal te betrekken bij de aangrenzende grote extensieve begrazingseenheden.

6.4 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Waar het natuurmonument grenst aan de waterkeringen (de afsluitdijk en de dijk om de voormalige Lauwerszee) staat het belang van de waterkerende functie van de dijk voorop en zal het onderhoud ten behoeve van de instandhouding onbelemmerd doorgang kunnen vinden. Werkzaamheden in het kader van het dagelijkse beheer en onderhoud ten behoeve van het waterstaatkundig beheer van waterlopen kunnen onbelemmerd plaats vinden, zoals het maaien van bermen en taluds en het op de kant trekken van watervegetatie.

Ten aanzien van groot onderhoud geldt dat in beginsel de essentiële functies op het gebied van natuur- en landschapsbehoud en de essentiële waterstaatkundige functies elkaar niet wezenlijk mogen aantasten.

Het normale waterbeheer, zoals het lozen en afvoeren van oppervlaktewater via het natuurmonument, kan worden voortgezet. Het huidige normale beheer van de scheepvaartroutes kan worden voortgezet.

Het boezemwatersysteem, waarvan het natuurmonument deel uitmaakt, heeft een sterk gestuurd karakter. Het huidige streefpeil is 0,93 m -NAP maar het is gewenst d.m.v. een aangepast spuiregime te streven naar peilen waarbij zo lang mogelijk hoge waterstanden in stand worden gehouden, zoals in de Beheers- en ontwikkelingsvisie is aangegeven en nog nader wordt uitgewerkt. Afhankelijk van nadere planvorming en na afweging van alle belangen betekent dit dat het peilbeheer alleen wordt aangepast indien daartoe bestuurlijke overeenstemming bestaat. Het beter afstemmen van de boezemfunctie op de natuurfunctie zou kunnen worden bereikt als in de periode november t/m maart het streefpeil (na te streven peil van het boezemwater) wordt verhoogd door vertraging van de afvoer, in de perioden april/mei en september/oktober tot maximaal 0.50 m-NAP, en dat het streefpeil wordt verlaagd in de zomer (juni t/m augustus) tot 1 m-NAP. In de zomer dient de peildynamiek vergroot te worden door tijdens neerslagrijke periodes tijdelijke peilverhogingen in stand te houden.

6.5 Jacht en wildbeheer

Voor het natuurmonument geldt een beheerdoelstelling die gericht is op een zo ongestoord mogelijk verloop van natuurlijke processen. Gezien de nagestreefde beheerdoelstelling dient regulatie van soorten in het natuurmonument in beginsel achterwege te blijven. Jachtoefening zal indien nodig kunnen plaatsvinden voor het realiseren van het beoogde natuurdoel of voor het beperken van wildschade in aangrenzende gebieden, voorzover daartoe geen andere bevredigende middelen aanwezig zijn.

Slechts in deze gevallen kan een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet verleend worden.

6.6 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij vindt zodanig plaats, dat deze in de huidige omvang en intensiteit gehandhaafd kan blijven en kan worden afgestemd op de doelstellingen van het natuurbeheer. Het is gewenst in overleg met de ondernemers de aalvisserij zodanig uit te oefenen dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden aangetast. Dit is met name van belang voor de ondiepe wateren, waar de aalvisserij kan plaatsvinden indien rustverstoring voor met name vogels wordt voorkomen.

7. RECHTSGEVOLGEN

In deze paragraaf worden de rechtsgevolgen van de aanwijzing beschreven.

In de paragrafen 7.1 t/m 7.1.4 voor het beschermd natuurmonument en in paragraaf 7.2 voor het staatsnatuurmonument.

7.1 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend, een vergunning worden aangevraagd. De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten, indien deze schadelijk zijn voor de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aangrenzend gebied.

De aanvraag van een vergunning moet worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK te Den Haag).

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulente Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de betrokken provincie te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor adressen paragraaf 8 "Inlichtingen").

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die gelet op de te verwachten schadelijke effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

1. Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
2. Verrichten van handelingen die wijziging van de kwantiteit of kwaliteit van het grond- of oppervlaktewater beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
  - * het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, kreken, plassen en poelen;
  - * het lozen van water op watergangen, kreken, plassen en poelen;
  - * het aanleggen van kunstwerken als stuwen en duikers;
  - * het aanleggen van drains.
3. Aanbrengen van wijzigingen in de opbouw van het profiel van watergangen, kreken, plassen en poelen.
4. Aanbrengen, wijzigen of aanleggen van (oever)beschoeiingen en betuiningen.
5. Aanbrengen van wijzigingen aan waterkeringen.
6. Verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
  - * bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, woelen, vervenen en frezen;
  - * het vergraven van taluds van het meer, watergangen, kreken en plassen;
  - * het scheuren, frezen en diepploegen van grasland en dijkellingen;
  - * het ontginnen van moerassige laagten, bos en ruigten;
  - * het verrichten van bodemverbeteringswerkzaamheden.

7. Opslaan, storten, bergen, deponeren, lozen, verbranden en achterlaten van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, afvalstoffen, (vloei)stoffen, hulpstoffen, specie, bagger, materialen en producten.
8. Gebruiken van meststoffen en (chemische) bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, uitgezonderd het voor voldoende groei van het agrarisch gewas noodzakelijke, zowel op het land als in het water.
9. Dumpen van mest, d.w.z. het uitrijden van meer mest dan voor het te telen gewas noodzakelijk is.
10. Beweiding met dieren, anders dan volgens het sinds jaar en dag bestaande gebruik in zijn huidige omvang en intensiteit.
11. Verwijderen van de strooisel-, mos- of humuslaag en het afbranden of afplaggen van (delen van) de vegetatie.
12. Maaien van riet en ruigte.
13. Planten en dunnen, rooien, vellen, snoeien, kappen of anderszins beschadigen van bomen, houtopstanden en ander houtgewas en struiken.
14. Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
15. Aanleggen van oppervlakteverhardingen van enige omvang, zoals het aanleggen of verharden van wegen, paden, banen en parkeergelegenheden.
16. Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken onderkomens zoals voer- en vaartuigen, (toer)caravans, tenten, kampeerauto's en woonboten.
17. Berijden of stallen van (motor)voertuigen en (brom)fietsen buiten de bestaande wegen, anders dan voor het noodzakelijke beheer en onderhoud van het natuurmonument.
18. Beoefenen van buitensporten zoals:
  - * motorsport;
  - * crossen met motorvoertuigen en (brom)fietsen;
  - * modelbouwsport zoals modelvliegtuig-, modelauto- en modelbootsport;
  - * ruitersport anders dan op bestaande wegen;
  - * opstijgen en landen met zweefvliegtuigen, luchtballons en ultra-lichte vliegtuigen;
  - * parasailing;
  - * het oplaten van vliegers;
  - * het gebruik van waterscooters;
  - * snelvaren.
19. Aanbrengen en inrichten van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van de recreatie zoals:
  - * kampeer- en caravanterreinen;
  - * lig- en speelweiden;
  - * stranden;
  - * watersportcentra;
  - * picknickplaatsen;
  - * oefenterreinen voor de hondensport;
  - * vis- en aanlegsteigers;
  - * plankieren;
  - * bruggen.

20. Het gebruik van geluidsapparatuur.
21. Uitoefenen van de jacht anders dan op basis van bestaande jachthuurovereenkomsten.
22. Uitoefenen van de visserij anders dan op basis van bestaande overeenkomsten tot verhuur van visrechten.
22. Het uitzetten van dieren.
23. Het steken van aas.
24. Het betreden met niet-aangelijnde honden.

Geen vergunning is vereist voor handelingen die zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.1.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7.1.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, zoals recreanten, en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde bij de artikelen 12 en 14, derde lid.

Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst die men met eigenaar of gebruiker is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (bijv. verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid).

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers zoals het betreden met niet-aangelijnde honden, spitten van aas, berijden of stallen van voertuigen anders dan noodzakelijk voor het beheer en onderhoud.

7.1.4 Rechtsgevolgen ex artikel 17

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht.

Ingevolge de artikelen 17 van de Natuurbeschermingswet en 461 van het Wetboek van Strafrecht is het mogelijk dat (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

De gesloten gebieden worden voorzover mogelijk in het veld aangeduid d.m.v. bebording, betonning en/of bebakening en voorts in ieder geval aangegeven op de door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uitgegeven Hydrografische Kaart van de Waddenzee. Deze kaarten worden voor wat betreft de betonning en bebakening jaarlijks herzien en bijgewerkt.

Voorts wordt voor de gedeelten van het open water in het natuurmonument die op grond van dit artikel gesloten zijn, verwezen naar de bij de beschikking behorende toegankelijkheidskaart.

NB Aangezien de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument van het Lauwersmeer midden in het vaarseizoen 1994 valt, worden deze zoneringsmaatregelen pas na afloop van dit vaarseizoen, maar vóór het vaarseizoen 1995 uitgevoerd.

7.2 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als staatsnatuurmonument

De wet geeft in artikel 21, derde lid, aan dat het beheer van staatsnatuurmonumenten gericht moet zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van handelingen die schadelijk zijn voor een staatsnatuurmonument is een vergunning c.q. ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist. Het betreft handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken, zoals jacht, het leggen van leidingen, seismisch onderzoek, zandsuppletie, ontgronden, spitten van aas, beroepsvisserij e.d.

Artikel 21, vierde lid, bepaalt dat ten aanzien van een staatsnatuurmonument voorts het bepaalde bij artikel 16, eerste en tweede lid, onderdelen b en c, en artikel 17 van toepassing is. Zie hiervoor paragraaf 7.1.3 en 7.1.4.

8. INLICHTINGEN

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Friesland is gevestigd op het adres Tesselschadestraat 7, Postbus 2003, 8901 JA Leeuwarden. Telefoonnummer 058-955255.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Groningen is gevestigd op het adres Engelse Kamp 6, Postbus 30027, 9700 RM Groningen. Telefoonnummer 050-207207.